

El gust per la lectura
Educació primària

JOANA RASPALL

GUIA PER AL PROFESSORAT

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

SEMINARI
“El gust per la lectura”
2011-2012
Educació primària

Subdirecció General de Llengua i Plurilingüisme
Servei d’Immersion i Acolliment Lingüístics

Joana Raspall

JOSEP FRANCESC DELGADO I MERCADER

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No comercial-Compartir 3.0 de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se'n citi l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

La llicència completa es pot consultar a:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/es/deed.ca>

ÍNDEX

COM I PER QUÈ ABORDAR LA POESIA DE JOANA RASPALL

Biografia	7
Concepte de poesia	8
La importància educativa de la poesia de Joana Raspall	9

PROPOSTA D'ACTIVITATS PER AL CICLE INICIAL

SELECCIÓ DE POEMES	15
ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES	17
1. ACTIVITATS DE MOTIVACIÓ	17
1.1. Poema: «Setembre»	17
1.2. Poema: «Núvols»	18
1.3. Poema: «Gener»	18
1.4. Poema: «A classe»	19
1.5. Aparenlem fragments d'un poema	19
2. ACTIVITATS DE COMPRESIÓ POÈTICA I EMOTIVA	19
2.1. Recitem poemes	19
2.2. Quina emoció!	20
2.3. Fem memòria!	21
2.4. Coneixent la Joana Raspall	21
2.5. Poemes al balcó	21
3. ACTIVITATS DE COMPRESIÓ POÈTICA I ESCRITURA	23
3.1. A veure si trobes...	23
3.2. Poema: «El cant del grill»	23
3.3. Poema: «L'ocell i el xiprer»	24
3.4. Poema: «Gener»	25
3.5. Poema: «Núvols»	25
3.6. Poema: «Setembre»	26
3.7. Poema: «L'estany»	27
3.8. Poema: «La rosa»	27
3.9. Versos de les emocions	28

PROPOSTA D'ACTIVITATS PER AL CICLE MITJÀ: *COM EL PLOMISSOL*

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES	31
1. ACTIVITATS DE MOTIVACIÓ	31
1.0. Amb el llibre a les mans	31
1.1. Poemes d'arbres	33
1.2. El bosc dels llibres	35
1.3. Sentiments i emocions	36
1.4. El mural dels poemes	37
1.5. Com t'ho imagines	37
1.6. Recitem poemes	38
1.7. Escoltem els poemes	39
2. ACTIVITATS DE COMPRESIÓ I CREACIÓ	40
2.1. Fem una bona endreça!	40
2.2. Com continua la història?	40
2.3. Fem poesies	41
2.4. Escrivim poemes de personatges inventats	42
2.5. Les bruixes	43
2.6. D'un poema, en fem un diàleg	44
2.7. Altres propostes a partir dels poemes	45
3. ACTIVITATS DE MÈTRICA I VERSIFICACIÓ	47
3.1. Poema: «Els castellers»	47
3.2. Poema: «L'alba»	47
3.3. Els rodolins	48

PROPOSTA D'ACTIVITATS PER AL CICLE SUPERIOR: *FONT DE VERSOS*

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES	51
1. ACTIVITATS DE MOTIVACIÓ	51
1.1. Amb el llibre a les mans	51
1.2. Biografia de la Joana Raspall	52
1.3. Viulapoesia.com	54
1.4. Com veu la poesia la Joana Raspall	58
1.5. Entrevista a la Joana Raspall	58

2. ACTIVITATS DE COMPREENSIÓ I CREACIÓ	61
2.1. Sentiments i emocions	61
2.2. Poema: «Disfresses»	63
2.3. Poema: «Aquí»	64
2.4. Poema: «El mal humor»	64
2.5. Poemes de personatges inventats	65
2.6. Poema: «La paraula bonica»	66
2.7. Pensem títols per als poemes	66
2.8. Poema: «Diversitat»	67
2.9. Poema: «El dofí»	68
2.10. Poema: «Coneixença»	68
2.11. Poema: «L'internauta reposa»	69
2.12. Altres propostes a partir dels poemes	71
«Pensaments de bé»	71
«Paper reciclat»	71
«Sol d'abril»	71
«La muntanya»	71
«Jocs»	72
«Qui sap»	72
«El confident»	72
«M'agradaria»	72
«El nom de Nadal»	72
«No m'ha mirat»	72
«Amics»	73
3. ACTIVITATS DE MÈTRICA I VERSIFICACIÓ	73
3.1. Poemes: «Els arbres» i «El carrer desert»	73
3.2. Poema: «Plugim»	74
3.3. Poema: «Flors d'escardot»	75

COM I PER QUÈ ABORDAR LA POESIA DE JOANA RASPALL

BIOGRAFIA

Joana Raspall va néixer a Barcelona, al barri de la Barceloneta, l'any 1913, tot i que la família era del Masnou. Quan tenia tres anys es van instal·lar a Sant Feliu de Llobregat, on sempre ha viscut l'escriptora. Als catorze anys ja va iniciar el seu activisme cultural: amb un grup de joves va reclamar des d'una revista local la creació d'una biblioteca infantil a Sant Feliu. La petició va arribar a Jordi Rubió, director de la Biblioteca de Catalunya, que la va animar a estudiar biblioteconomia.

A l'escola de bibliotecàries va tenir els millors professors dels anys trenta com, per exemple, el poeta i hel·lenista Carles Riba o l'historiador Ferran Soldevila. Fins a l'acabament de la Guerra Civil va treballar a la biblioteca de Vilafranca del Penedès. Aprofitant els camions de l'exèrcit republicà que es retirava, va salvar els llibres escrits en català de la biblioteca de Vilafranca donant-los a la Biblioteca de Catalunya, on van quedar amagats de la destrucció de l'exèrcit franquista. A partir de 1941 va treballar com a administrativa i es va casar amb el doctor Cauhé, amb qui va tenir tres filles i un fill.

Per a Joana Raspall i altres poetes de la seva generació com Rosa Leveroni o Joan Vinyoli la postguerra va suposar una ruptura i un anorreament totals. La seva llengua i la seva cultura prohibides i perseguides... Només la seva tenacitat i la seva afortunada longevitat aconseguirien compensar amb el temps aquells anys tan durs.

Com que durant aquells anys el català era prohibit, ella mirava de fer el que podia per la llengua: l'ensenyava clandestinament. També va començar a escriure sistemàticament fitxes de sinònims que anava guardant en capses de sabates. Aquelles fitxes acabarien donant el primer diccionari de sinònims que va completar Jaume Riera Sans: *Diccionari pràctic de sinònims catalans* (1972). Després van seguir dos diccionaris més, fets en col·laboració amb Joan Martí: el *Diccionari de locucions i frases fetes* (1984), i el *Diccionari d'homònims i parònims* (1988).

Durant els anys setanta va participar en el I Congrés de Cultura Catalana i va promoure la col·lecció de teatre infantil de l'editorial Edebé. D'aquells anys prové el seu teatre infantil: *L'ermita de Sant Miquel* (1964), *El pou* (1969) –que encara es reedita actualment i la va fer coneguda entre els grups teatrals de l'època–, *L'invent* (1978) i *Kònsom, S.A.* (1984).

El seu amor pels infants es va combinar amb la seva vocació per la poesia i d'això, ja durant la vellesa, en van néixer una sèrie de poemaris infantils que l'han donada a conèixer.

El seu primer llibre de poesia infantil, *Petits poemes per a nois i noies*, va aparèixer el 1981, quan ja tenia 68 anys complerts. Deu anys després, les seves publicacions poètiques s'intensifiquen: *Bon dia, poesia* (1996), *Degotall de poemes* (1997), *Versos amics* (1998), *Com el plomissol* (1998), *Serpentines de versos* (2000), *Escaleta al vent* (2002), *Font de versos* (2003), *A compàs dels versos* (2003), *Concert de poesia* (2004)... Aquests anys també publica poesia per a adults.

La seva poesia infantil es caracteritza per una gran capacitat d'observació, un equilibri exquisit i transparent alhora en l'ús del llenguatge i una sensibilitat delicada que encomana al lector. Potser un dels seus llibres de poesia per a adults ens explica les fonts d'aquesta capacitat d'observació que d'una banda és innata i, de l'altra, la duu a fixar-se en les formes dels poetes japonesos, tan ben orientats a la claredat, el matís i

la brevetat. És el que veiem als 150 haikús d'*Arpegis. Haikús*, que va publicar el 2004. Tot i que ella es reconeix admiradora del poeta Carles Riba, que li degué encomanar l'afecció a l'estrofa breu de la poesia japonesa, el seu estil recorda la sensibilitat de Josep Carner.

A la seva poesia infantil, pràcticament hi trobem tot el ventall de motius i de temes que preocupen els infants. Aquesta sensibilitat delicada que li ve de Carner –i evidentment del seu propi tarannà– es combina amb un domini prodigiós de la llengua, que li ve de la seva vocació lexicogràfica. Però aquest domini resulta rellevant precisament perquè sap dotar el seu discurs poètic d'un estil ric, ple de matisos i alhora entenedor, que fa la impressió d'una comprensió lectora fàcil, que a vegades dissimula aquesta riquesa d'estil i aquest esforç de comprensibilitat ben reeixit des de la factura del poema. S'ha parlat de les influències de Clementina Arderiu i de Rosa Leveroni en la seva poesia. Amb tot, els poemes de Joana Raspall gaudeixen d'un estil constant i homogeni que és únicament seu i que farà que perduri.

CONCEPTE DE POESIA

De fet, Joana Raspall ha descrit de manera força exacta el seu estil i intencions en una entrevista d'E. Morer i Serra:

[...] —*Vostè, com diu, pensa en el món del nen, quan veu una bestioleta, però quan escriu el poema, ho fa de manera especial?*

Ho faig com si ho fes per a un adult. I veig que els grans no s'avorreixen, llegint-los. Els nens són més sensibles del que ens pensem. No ho saben explicar prou, però ho senten, com nosaltres, i de mica en mica els madura dins. He trobat molts nens que s'engresquen molt; m'envien versos que fan a l'escola, els dibuixen... I tenen així sensació de moviment. Perquè sembla que els poetes siguin gent morta; el paper és mort. No pensen que hi ha una persona darrere aquell paper que llegeixen. Els poetes semblen gent llunyana que diuen coses estranyes i coses difícils... el jovent s'hi troba, amb això. Molta gent veu un poema i ja l'aparta; han de fer aquell esforç de canviar la natura de les coses i no hi estan acostumats.

—*I com que a l'escola ja no llegeixen els poemes, ja no hi ha una educació en la poesia...*

És clar, no se'ls ha donat l'entrada. 'Això és per pensar allò altre, ¿veus?', se'ls ha de dir. Però si no els ho ensenyen, no saben fer el traspàs. I de vegades també és culpa dels poetes. Per lluir la seva força mental, de fabular, escriuen coses difícils i amb un llenguatge difícil i una estructura que no vol ser clàssica i es fa descurada, desajustada, i no arriba a tenir ritme. I a mi una poesia que no té ritme, que no me la donin; sense consonància és una altra cosa, però el ritme hi ha de ser; si no n'hi ha, no hi ha compàs, no hi ha música, no hi ha poesia. Molts poetes pensen que la importància és que hi brilli el seu intel·lecte, la seva personalitat i quan ho llegim, això no ens entra, perquè no tenim el mateix grau de sensibilitat que ells. Si al lector no se li fa primer l'escaleta, la gent no podrà llegir els poemes d'aquests poetes difícils.

—*Vostè mateixa, en gairebé tots els seus llibres, fa una invitació a la poesia, convida el lector a llegir...*

Jo faig l'escaleta perquè tinguin ganes d'arribar-hi i sàpiguen que hi poden arribar. I puguin llegir una cosa tan sentida i tan poètica en una quarteta com empassar-se un llibre d'elegies del millor poeta que tinguem. Dels professors que vaig tenir un dels que he estimat més ha estat en Carles Riba. Molta gent l'agafa i no saben de què va i jo no vull que això passi. Vull que un nen, quan llegeixi una poesia, hi trobi un sentit i que de seguida el capti. I això és difícil, perquè no pots acabar amb una banalitat, tot ha de tenir una engruneta de sensibilitat. El que vull és afinar-los la sensibilitat. Si són receptius, si allò ho senten, de mica en mica aniran entenent la poesia dels poetes críptics. Però no es pot saltar. El món poètic, almenys aquí a Catalunya, és una escala en què falta un tram i els nens haurien de fer aquesta escala; començar per la poesia senzilla i no deixar-los plantats perquè saltin a la intel·lectual, sinó anar-los guiant, de mica en mica, que arribin a entendre-ho. Això és el que jo m'he proposat. Ho he fet com una feina, com un servei. Perquè jo no guanyaré cap mèrit de poeta, escrivint això; la gent no ho valora... Ho he fet amb tota la discreció del món, sense voler-m'hi lluir personalment, amb tota la senzillesa. [...]

E. Morer i Serra, «Escalant els grans versos. Entrevista a Joana Raspall». *Faristol* (2006), núm. 56; p. 14-15.

Com hem pogut llegir, Joana Raspall en primer lloc ens indica que no hi ha una diferència de sensibilitat entre el lector de poesia adult i el lector infant; que els infants són més sensibles que no pensem i que, per tant, hem de creure en l'existència prèvia d'aquesta sensibilitat, ni que sigui en brut, perquè hi és. En segon lloc reconeix una certa responsabilitat per part d'alguns poetes catalans a l'hora de d'esdevenir críptics en comptes de fer-se entendre. I, en tercer lloc, exposa la necessitat de no caure en un estil afectat i de fer una certa gradació –en diu «gradació»– que permeti als lectors novells de poesia d'anar-hi entrant d'una manera gradual. Aquesta gradació comporta un mestratge implícit que ella reconeix haver tingut i que ara veu que s'ha perdut. Finalment, parla del seu concepte de poesia com a educació de la sensibilitat.

Fixem-nos que dues coses han regit tota l'abundant producció poètica per a infants de l'escriptora: voluntat de fer-se entendre i formació de la sensibilitat.

Joana Raspall ens diu que aquesta senzillesa d'estil no es valora i té raó fins a cert punt, si es refereix a la poesia per a lectors adults. Però, si més no, sembla que el professorat ha entès perfectament la seva proposta i que el temps li va donant la raó quan ella afirma que faltava un tram en aquesta gradació. Aquest tram el cobreixen els seus poemaris, l'únic poemari infantil de Núria Albó i alguns altres de poetes més recents.

LA IMPORTÀNCIA EDUCATIVA DE LA POESIA DE JOANA RASPALL

Aquesta formació de la sensibilitat de l'infant no l'hem d'entendre com un afer purament estilístic. Abans deia que, als seus poemes, s'hi poden trobar tot el ventall de situacions de l'infant: el company maltractador («El meu amic Joan», de *Com el plomissol*), l'enamorament no confessat («No m'ha mirat» o «M'acontentaria», de *Font de versos*), la contemplació de la natura («El bosc», de *Com el plomissol*), la relació amb els companys de classe («El paó», de *Com el plomissol*)...

Quan Joana Raspall ens parla de formar la sensibilitat, ens està parlant d'una cosa més global: es tracta d'avesar l'infant a la lectura de poesia, però de fer-li entendre que la poesia abasta les seves circumstàncies, les seves vivències, les seves preocupacions, i hi dóna respostes en clau civilitzadora. Això fa que la importància de llegir Joana Raspall a tots els cicles de primària sigui de primer ordre: educa allò que en els darrers anys s'ha anat anomenant intel·ligència emocional, una intel·ligència que resulta bàsica per a la convivència.

Darrerament, doncs, hom ha parlat força de la **intel·ligència emocional**, un terme encunyat per Daniel Goleman l'any 1995. Intel·ligència emocional designa la capacitat de reconèixer els sentiments propis i els aliens i l'habilitat per gestionar-los. És un concepte que posa bastant l'èmfasi en la manera com reconeixem els sentiments dels altres, els assumim i hi convivim. La poesia infantil de Joana Raspall en va plena, d'aquest exercici, hi és implícit, i les activitats proposades pretenen fer-lo més explícit.

Per tant, la poesia és una eina bàsica per compensar allò que en la societat contemporània esdevé una indiferència vers l'altre que ratlla la patologia; la poesia de Joana Raspall posa fil a l'agulla d'un aspecte de l'educació molt necessari i ens demostra ensems la necessitat de llegir –i de llegir concretament poesia–, per avançar en l'educació dels infants com a persones.

¿Coneixia la nostra poeta el terme, quan va començar a publicar aquests reculls? Òbviament faltaven encara uns anys perquè Goleman en parlés. Però el que diu Goleman no és ben nou. L'antroposofia desenvolupada per Rudolf Steiner, el creador de les escoles Waldorf, ens parla, en els objectius de la pedagogia Waldorf, ja abans de la Segona Guerra Mundial, de treballar la **intel·ligència del sentir**, un terme que potser no fa tanta referència a l'aspecte socialitzador i relacional com la intel·ligència emocional, però que parteix absolutament de la mateixa base. Apartats sencers dels poemaris de Joana Raspall abordem aquesta intel·ligència, com per exemple l'apartat «Vivències i sentiments», de *Font de versos*.

Aquesta mirada cap als propis sentiments i els dels altres no neix desvinculada del batec del temps, del moment històric. Així, Joana Raspall ens parla a diversos poemes de l'atordiment mental que produeixen els mitjans de comunicació de masses i la necessitat de reduir el ritme intern («Descans», de *Com el plomissol*), de l'estrès informàtic («L'internauta reposa», de *Font de versos*) o de la incitació a la violència d'alguns jocs d'ordinador («Jocs», de *Font de versos*). En el fons, ens està indicant ara i adés que girem l'esguard sobre com sentim i què fem, i que tinguem ben present aquest eix en la nostra acció formadora, com a mestres, en l'educació emocional, dels sentiments, de manera intel·ligent. No sé si la pedagogia Waldorf havia arribat directament a la lexicògrafa abans que aquelles escoles patissin la persecució nazi o després que la UNESCO les declarés d'interès per a tota la humanitat i les adoptés com a model. Però, de manera indirecta, segur que sí que li devia arribar, i d'aquesta manera la poesia esdevé un centre educacional de la nostra educació del sentir, un antídot preventiu de la conductualitat i un factor de creixement en la capacitat de relacionar-se de manera òptima amb el món i els altres.

Així, en aquest dossier, les propostes pedagògiques, dividides per cicles, treballen en un apartat específic, com no podia ser d'altra manera, les característiques de la llengua poètica i la versificació tan pròpies del gènere poètic. També es presenten diferents propostes plàstiques, molt avinents a la dinàmica del cicle inicial. Però no fan només això. El gruix d'activitats són de comprensió i de comunicació poètiques, perquè la interiorització dels poemes de l'autora és important que s'acompleixi per aconseguir aquesta maduresa relacional i emocional en els infants.

Howard Gardner ens indica que tota educació ha de potenciar alguna de les nou intel·ligències que té l'infant. I ens indica que cada intel·ligència predomina en cada nen o nena d'una manera diferent i que l'acció educadora ha de desvetllar aquestes potencialitats. No es tracta tant de penalitzar allò que no es fa bé, com de trobar allò que cada aprenent fa francament bé. De les nou **intel·ligències múltiples** que Howard Gardner va descriure el 1983, els poemes de Joana Raspall i les activitats que aquí es presenten en treballen unes quantes i permeten avançar en el perfeccionament de les intel·ligències múltiples d'una manera inusualment completa:

- La **intel·ligència lingüística**, que ens permet d'usar els mots de manera escaient i precisa, és l'habilitat dels escriptors, els actors, els periodistes, i plana, naturalment, per tota la seva poesia... Però n'hi ha més. Vegem-les.
- La intel·ligència **corporal-cinestèsica** es caracteritza per la capacitat de controlar els moviments del cos i expressar sentiments a través d'ell; hi ha una percepció molt fina d'aquesta intel·ligència en alguns poemes de Joana Raspall com «Núvols», de *Versos amics*, o «L'estany», de *Concert de poesia*. (Cf. la primera activitat de cicle inicial de l'apartat «Comprensió poètica i creació».)
- La **intel·ligència intrapersonal**, relacionada amb les emocions, és la que ens permet d'entendre'ns a nosaltres mateixos; mira cap endins. Els poemes d'enamorament (Cf. poesia «A classe», de *Concert de poesia*) o la naturalesa que ha descrit Joana Raspall aborden força aquesta intel·ligència, com per exemple fa amb «La rosa», de *Concert de poesia*, que esdevé una manera d'incitar al respecte i l'amor per totes les formes de la vida.
- La **intel·ligència interpersonal**, que ens permet entendre els altres i relacionar-nos-hi empàticament. Vegeu, sobre l'amistat-acollida, «Podries», de *Com el plomissol*, o «El meu amic Joan», del mateix poemari, on s'exposa el cas d'un noi que maltracta els ocells. També «El paó», del mateix llibre, que ens parla de quan no hem d'acceptar una amistat.
- La **intel·ligència naturalista**, que fem servir per observar i estudiar la natura, apareix de manera constant en tots els seus poemaris: «El cant del grill», de *Serpentines de versos*, o «Setembre», de *Degotall de poemes*. No les podríem pas comptar totes.
- I, finalment, la **intel·ligència existencial**, la capacitat de situar-se un mateix en el món i d'entendre'l («L'ocell i el xiprer», de *Versos amics*). Aquesta darrera intel·ligència és la que l'infant té poc desenvolupada, perquè estrena la vida. Alguns infants la posseeixen de manera natural i en aquest punt és on la poesia de Raspall fa la seva màxima aportació, perquè no són pocs els poemes de l'autora que ajuden a madurar la majoria d'infants. La poesia «El paó» i moltes altres entrarien en aquest tipus d'intel·ligència. En els seus poemes dedicats a la naturalesa hi ha una percepció gairebé panteista, que fa que aquesta intel·ligència els creui transversalment.

L'apartat didàctic d'activitats de motivació i, sobretot, el d'activitats de comprensió i creació treballen aquestes intel·ligències. L'apartat de mètrica i versificació treballa específicament la intel·ligència lingüística.

En aquesta guia es donen orientacions per a la realització de les activitats i especifica quines intel·ligències es treballen en cadascuna. També, per facilitar la tasca al professorat, s'inclouen les respostes a alguns dels exercicis.

En la confecció d'aquestes activitats l'autor vol agrair les hores de companyia i de conversa del grup de treball de Rosa Sensat «La lectura, pressió o passió», d'Amàlia Ramoneda, de Rosa Sensat, i de Mercè Escardó, de la biblioteca de Can Butjosa (la idea de fer un gràfic d'emocions és seva).

Poques llengües gaudeixen d'una poesia infantil que permeti un millorament de les intel·ligències i l'abordi intrínsecament com ho fa Raspall. Ara que la poeta ja volta el 99 anys, potser aquell afany juvenil d'amor a una llengua prohibida i perseguida ha donat els seus millors fruits. Com altres intel·lectuals eminents, ha aconseguit dotar la llengua catalana d'un seguit d'obres que la posen al capdavant en el concert de les llengües del món. Les mil poesies i els tres diccionaris de Joana Raspall recorden feines ingents com la de Joan Coromines i el seu ajudant Carles Duarte confeccionant el *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. Joana Raspall està preocupada pel futur del català, envoltat de llengües molt més fortes demogràficament i industrialment; no és optimista. Però ha aconseguit dotar la llengua que la preocupa no solament d'uns diccionaris, sinó d'uns poemes que garanteixen una formació de la intel·ligència del sentir que moltes altres llengües no posseeixen i voldrien tenir.

El gust per la lectura
Educació primària

SELECCIÓ DE POEMES
JOANA RASPALL

GUIA PER AL PROFESSORAT

(cicle inicial)

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

JOSEP FRANCESC DELGADO I MERCADER

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No comercial-Compartir 3.0 de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se'n citi l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

La llicència completa es pot consultar a:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/es/deed.ca>

SELECCIÓ DE POEMES DE JOANA RASPALL

L'OCELL I EL XIPRER

Per fer més alt el xiprer
l'ocell hi enlaira el seu cant.

Si l'arbre no arriba al cel
hi arribarà ell cantant.

*Versos amics*¹

NÚVOLS

Núvol negre, núvol blanc,
les cabòries se me'n van.
amb vosaltres, cel enllà.

Si em tornessin a venir,
desfeu-les en llagrimetes
i ruixeu tot el camí.

Versos amics

GENER

En la nit, tres mudats
cavallers fan sa via.
Són tres reis d'Orient
que han sortit d'un país
sense nom.
Si teniu en el cor fantasia
inventeu-ne un de bell
per al món més feliç.

*Degotall de poemes*²

SETEMBRE

Raïm daurat i sucós,
raïmet atapeït,
madures emmorenit
pel bes de la sovellada.
Tens el gra tan dolç i ros
que sembla d'aigua emmelada.

Degotall de poemes

¹ *Versos amics*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1998.

² *Degotall de poemes*. Barcelona: La Galera, 1997.

EL CANT DEL GRILL

Nit estiuenca,
nit de calor.
L'herba s'asseca,
però jo, no.
Com més fa calda,
més bé joestic ;
ella rondina,
i jo, ric..., ric...

*Serpentines de versos*³

LA ROSA

Per fer més duradora la gràcia al jardí,
atura la mà!
No cullis la rosa!
La que ara és desclosa
mai més pot florir.

*Concert de poesia*⁴

A CLASSE

No es deu pensar que l'he vista
quan de reüll em mirava
mentre jo feia el distret...
Escriu, i la mà em tremola...
a més de fallar el problema,
ni sé les faltes que he fet!

Concert de poesia

L'ESTANY

Quan els ocells, per beure, besen l'aigua,
l'estany es torba pres d'emoció.
El cel que s'hi emmiralla, amb sorpresa,
es veu desfigurat pel tremolor.

Concert de poesia

³ *Serpentines de versos*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2000.

⁴ *Concert de poesia*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2004.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Per entendre bé els consells didàctics d'aquesta guia és important haver llegit primer l'apartat «La importància educativa de la poesia de Joana Raspall» (p. 9), on s'expliquen les intel·ligències múltiples descrites per Howard Gardner, ja que els tres apartats didàctics en què hem dividit la guia —«Activitats de motivació», «Activitats de comprensió poètica i emotiva» i «Activitats de comprensió poètica i escriptura»— treballen algunes d'aquestes intel·ligències. En les observacions de les activitats s'especifica, en molts casos, de quina es tracta. L'apartat de comprensió poètica i escriptura treballa específicament la intel·ligència lingüística.

Algunes activitats tenen una fitxa o suport didàctic en el *Quadern per a l'alumnat*. Per indicar quines són, a continuació del títol de l'activitat i en color vermell, hem inclòs el nombre que correspon a la fitxa del quadern.

A més, la lletra **(a)** o **(b)** a continuació del títol d'alguna activitat indica que el poema que s'hi treballa s'estudia també en una altra. És recomanable dur a terme les activitats seguint l'ordre que es proposa, per treure'n més profit. També, per facilitar la tasca al professorat, s'inclouen, en lletra més petita i en color vermell, les respostes a alguns dels exercicis.

1. ACTIVITATS DE MOTIVACIÓ

1.1. Poema: «SETEMBRE» (activitat 1 del *Quadern per a l'alumnat*)

Objectiu: evocar i recrear el paisatge del poema.

Material: fitxa del *Quadern per a l'alumnat*; imatges del mes de setembre.

Desenvolupament

- 1) Lectura del poema.
- 2) Conversa entorn del poema. Es poden plantejar les preguntes següents:
 - De què parla el poema?
 - Per què creieu que es titula setembre?
 - Com creieu que era el paisatge que veia la Joana Raspall?
 - Com és el paisatge del mes de setembre?
- 3) Amb la pissarra digital o amb l'ajut d'un canó, es poden projectar imatges del mes de setembre.

Observacions

La funció d'aquest exercici és desenvolupar la creativitat i la personalitat de l'infant. No cal que busquin, d'entrada, les imatges a la xarxa. Si ja veuen com dibuixar el paisatge, ja va bé. La recerca d'imatges reals ha de ser només un ajut o bé una manera de completar detalls.

1.2. Poema: «NÚVOLS» (activitat 2) (a)

Objectiu: imaginar com és i com se sent la persona que descriu el poema.

Material: fitxa del *Quadern per a l'alumnat*; fotografies de Joana Raspall.

Desenvolupament

- 1) Lectura del poema.
- 2) Conversa per donar l'opinió sobre com creuen els alumnes que se sentia la persona que es descriu. Cal donar una raó o una explicació de per què ho creuen així. Si cal, s'explicarà el significat de la paraula *cabòries* utilitzant un sinònim: *preocupacions, maldecaps...*
- 3) Després es demanarà que comparteixin com s'imaginen la Joana Raspall, i cada alumne en farà un retrat. El dibuix pot representar l'autora amb cara de preocupació o l'autora amb cara de felicitat. Les dues opcions són correctes, però els alumnes hauran de justificar l'opció per la qual han optat.
- 4) Finalment, cercaran fotografies de la poeta a Internet i comprovaran si els dibuixos s'assemblen o no.

Per trobar imatges i altres informacions de la Joana Raspall podeu consultar els enllaços web següents:

- [Joana Raspall, imatges](#)
- [Joana Raspall, biografia](#)

Observacions

Val la pena que les activitats generin un debat oral on es contrastin els diferents dibuixos i parers. A la darrera, en canvi, obtindrem una imatge del jo real de l'autora. Per buscar fotografies de l'autora cal posar en un buscador el seu nom i cognom. Hi ha buscadors que permeten activar una recerca específica per imatges.

1.3. Poema «GENER» (activitat 3) (a)

Objectiu: comprendre el poema i imaginar el món al qual fa referència.

Material: fitxa del *Quadern per a l'alumnat*.

Desenvolupament

- 1) Lectura comprensiva del poema.
- 2) A partir de la referència del poema al país dels reis d'Orient, es demana als alumnes que s'imaginin com és (el paisatge, les cases, les persones), com s'hi viu...
- 3) A continuació es demana que facin un esforç per imaginar-se com deu ser el país més feliç del món. Cal recollir les aportacions dels alumnes en una llista a la pissarra, o bé fer una recopilació final de la conversa.
- 4) Després, cadascú dibuixarà com s'imagina el país més feliç del món.

5) Finalment, es presentaran els dibuixos als companys i companyes i s'explicaran.

1.4. Poema: «A CLASSE» (activitat 4)

Objectiu: comprendre el poema i fer hipòtesis sobre què ha passat als protagonistes.

Material: fitxa del *Quadern per a l'alumnat*.

Desenvolupament

- 1) Lectura del poema.
- 2) Conversa entorn del que creuen que els ha passat, als nens del poema, i per què.
- 3) També es plantejarà als alumnes si s'han trobat alguna vegada en una situació semblant.
- 4) Cadascú dibuixarà l'escena tal i com se la imagina.

Observacions

Un cop tinguem els dibuixos, valdrà la pena que els infants expressin quins sentiments els produeixen els personatges que han triat i per què els han triat.

1.5. APARELLEM POEMES I TÍTOLS

Objectiu: l'objectiu d'aquest exercici és practicar la lectura i la comprensió lectora a través d'un joc.

Material: targetes amb els títols dels poemes i targetes amb els poemes sense títol.

Desenvolupament:

- 1) Ens col·loquem en cercle.
- 2) Cadascú rep una targeta (amb el títol o amb el poema).
- 3) Per torns, llegim la targeta en veu alta i ens quedem quietes.
- 4) Tornem a llegir la targeta i, aquesta segona vegada, cadascú anirà seient amb la persona que té la targeta complementària (el títol i el poema corresponent).

2. ACTIVITATS DE COMPRENSIÓ POÈTICA I EMOTIVA

2.1. RECITEM POEMES

Objectiu: aprendre a utilitzar el suport gestual per recitar poemes i ajudar la memorització.

Material: full amb els poemes que volem treballar («La rosa» i «L'estany»).

Desenvolupament

- 1) Es llegeixen els poemes en veu alta.

- 2) Per parelles, en trien un i pensen tres o quatre gestos per representar diferents versos.
- 3) Ho assagen.
- 4) Finalment es recita el poema davant del grup classe, incorporant els gestos triats.

Observacions: aquesta activitat permet treballar la intel·ligència cinestèsica.

2.2. QUINA EMOCIÓ! (activitat 5)

Objectiu: adonar-se que el llenguatge poètic ens transmet emocions i sentiments.

Material: poemes de Joana Raspall i fitxa del *Quadern per a l'alumnat*.

Desenvolupament

- 1) Es formaran parelles d'alumnes.
- 2) Cada parella haurà de llegir els poemes i identificar el sentiment o emoció que els provoca cadascun. Per fer-ho, disposen d'un quadre al *Quadern per a l'alumnat*, que haurem presentat prèviament.
- 3) Després, compartiran els resultats en gran grup. Es discutiran els acords i desacords, donant arguments.

Observacions: vegeu en el quadre adjunt la solució de l'activitat.

	«L'ocell i el xiprer»	«Núvols»	«Gener»	«Setembre»	«El cant del grill»	«La rosa»	«A classe»	«L'estany»
Repte	X							
Tranquil·litat Consol		X						
Calor Satisfacció					X			
Tremolar d'emoció								X
Emocionar-se quan et mira algú							X	
Estimar Respectar						X		
Dolçor				X				
Il·lusió Felicitat			X					

2.3. FEM MEMÒRIA!

Objectiu: recordar poemes apresos i exercitar-se en la recitació.

Material: una pilota.

Desenvolupament

- 1) Prèviament a l'activitat, cada alumne s'haurà après de memòria un vers de tots els que s'han llegit a classe.
- 2) Per dur a terme l'activitat, es sortirà al pati de l'escola i els alumnes es col·locaran en cercle.
- 3) Cada cop que algú rebi la pilota, recitarà el vers de memòria i s'esperarà que un altre alumne l'apunti abans de tornar a passar la pilota.
- 4) Ho repetirem diferents cops i sortiran diferents poemes.
- 5) Després, a classe, passarem en net aquests poemes en diferents cartolines, els decorarem i els penjarem.

Observacions

La finalitat d'aquest joc és potenciar la memòria, motivar la creativitat i treballar la intel·ligència lingüística.

2.4. CONEIXENT LA JOANA RASPALL

Objectiu: conèixer la poeta Joana Raspall.

Material: vídeos de la Joana Raspall, que trobareu al web: [Multimèdia Joana Raspall](#).

Desenvolupament

- 1) Els alumnes escoltaran diferents enregistraments de la Joana Raspall parlant sobre la poesia, i llegint i comentant els seus poemes.
- 2) Després, s'obrirà una conversa per intercanviar impressions i donar opinions.

Observacions

Aparentment, aquesta proposta només potencia la intel·ligència lingüística, però en funció del que surti estarem treballant també la intel·ligència intrapersonal i la interpersonal, o la intel·ligència emocional o del sentir.

2.5. POEMES AL BALCÓ

Objectiu: llegir i compartir poemes amb altres companys i companyes.

Material: cartolines, colors, retoladors, papers de colors, tisores, cola.

Desenvolupament

- 1) Entre tots buscarem poemes que parlin de flors i plantes (els que hem treballat de la Joana Raspall, però també d'altres dels llibres de classe o de la biblioteca).
- 2) Per parelles, triaran un poema.
- 3) Es repartiran cartolines amb la silueta d'un test i d'una planta.
- 4) Els alumnes escriuran el poema a la cartolina i la decoraran.
- 5) Finalment, es penjen els poemes al balcó o en un lloc visible de l'escola.

Observacions

Aquest exercici treballa aspectes plàstics. També treballa la intel·ligència lingüística, especialment la comprensió oral i l'escriptura, així com l'atenció i la concentració.

Podeu trobar més informació sobre aquesta activitat al web: [Poesia infantil i juvenil. Poemes al balcó](#)

3. ACTIVITATS DE COMPRENSIÓ POÈTICA I ESCRITURA

3.1. A VEURE SI TROBES... (activitat 6)

Objectiu: adonar-se del lèxic que aprenem dels poemes i fer classificacions.

Material: poemes i fitxa del *Quadern per a l'alumnat*.

Desenvolupament

- 1) Pensem en els poemes que hem llegit de Joana Raspall i recordem paraules que hem après i que surten al poema.
- 2) Es planteja l'activitat com un repte per als nens i nenes. Cal que busquin als poemes paraules de quatre camps lèxics (animals, vegetals, el temps, els sentiments) i elaborin llistes.
- 3) Per ser rigorosos en la cerca, l'activitat es farà en parelles i aniran rellegint els poemes.
- 4) Després, es posarà en comú i cada parella podrà fer un recompte dels encerts.

3.2. Poema: «EL CANT DEL GRILL» (activitat 7)

Objectiu: comprendre el poema i ampliar els coneixements sobre el grill.

Material: fitxa del *Quadern per a l'alumnat*; consulta d'enllaços web a Internet.

Desenvolupament

- 1) Lectura del poema i activació dels coneixements previs sobre els grills.
- 2) Demanarem als alumnes a què creuen que fa referència la Joana Raspall en el últim vers: «i jo, ric..., ric...»
- 3) Fixar l'objectiu de cerca que duran a terme els alumnes:
—Cercarem informació a Internet per saber per què canten els grills.
Per acotar la cerca us proposem dos enllaços:
 - [Informació sobre grills](#)
 - [Observació d'un ésser viu](#)
- 4) Després, els alumnes escoltaran el cant del grill que podeu trobar en aquest enllaç, tot clicant damunt l'altaveu: [El cant del grill](#).
- 5) Finalment, es demanarà als alumnes que diguin com és el cant dels grills, què els ha suggerit, què els recorda, si els ha agradat o no, si ja l'havien sentit abans...

Observacions

- Un grill és un insecte ortòpter d'uns tres centímetres de llarg, negre rogenc, notable per les notes agudes que produeix el mascle fregant entre els seus èlitres.

- Es pot utilitzar el web indicat i se'n poden fer servir d'altres, però recomanem acotar la cerca.
- Cal destacar com són d'importants les converses que es plantegen a l'aula en aquesta activitat, perquè ens permeten:
 - compartir els coneixements inicials sobre els grills i generar motivació per saber-ne més coses,
 - interactuar amb el petit grup en la cerca d'informació: fer observacions a l'altre, establir acords, discutir...
 - compartir la informació amb tot el grup classe,
 - expressar amb paraules una informació que cadascú ha obtingut a través d'un procés d'escolta (senten el cant del grill i han de dir a què s'assembla o què els recorda),
 - fomentar la participació de tot l'alumnat i el respecte a les aportacions d'uns i altres.

3.3. Poema: «L'OCELL I EL XIPRER» (activitat 8)

Objectiu: comprendre el poema, recrear la situació i aprofundir en el personatge.

Material: fitxa del *Quadern per a l'alumnat*.

Desenvolupament

1) Llegim el poema.

2) Resolem dubtes de comprensió:

—Què creieu que vol dir: *l'ocell hi enlaira el seu cant?*

—A què es refereix la poeta quan diu:

*Si l'arbre no arriba al cel
hi arribarà ell cantant.*

3) Entre tots diuen com creuen que és l'ocell. Per ajudar-los, podem fer suggeriments: trist o alegre, mandrós o treballador, murri o eixerit....

4) Cadascú s'inventarà el que pot dir l'ocell a l'arbre. Per fer-ho, hauran de tenir en compte les coses que hem compartit sobre com creiem que és l'ocell (eixerit, tossut, emprenedor, molt actiu, engrescador...).

5) Finalment, es demana als alumnes que s'imaginin com és un dia a la vida d'un ocell.

Observacions

Els dos apartats d'aquest exercici treballen la intel·ligència lingüística i la interpersonal.

3.4. Poema: «GENER» (activitat 9) (b)

Objectiu: comprendre el poema i inventar-se un diàleg entre els personatges.

Material: fitxa del *Quadern per a l'alumnat*.

Desenvolupament

1) Lectura comprensiva del poema: llegirem el poema i formularem preguntes per imaginar i recrear la situació en què es troben els personatges:

- D'on vénen els reis?
- El viatge és curt o llarg?
- Com viatgen?
- Van carregats o no?
- Fa fred o calor?
- Quin paisatge deuen travessar?
- Què deuen pensar? Com es deuen sentir?

2) Plantejarem als alumnes que, segurament, en aquest viatge tan llarg, deuen anar parlant per distreure's una mica: Què es deuen dir?

3) Formularem algunes hipòtesis sobre aquest diàleg i, després, assajarem algunes improvisacions.

4) A continuació, explicarem la tasca a fer en grups de quatre: redactar un diàleg per escrit. Recordarem altres diàlegs que hem treballat a classe i mostrarem alguns exemples de diàlegs escrits per fer adonar als alumnes que cada intervenció dels personatges va precedida d'un guió.

5) Finalment, llegirem i compartirem els diàlegs inventats.

Observacions: aquest és un exercici d'intel·ligència interpersonal i de creativitat.

3.5. Poema: «NÚVOLS» (activitat 10) (b)

Objectiu: comprendre el poema i resoldre les dificultats d'accés al significat de la paraula «cabòries».

Material: fitxa del *Quadern per a l'alumnat*.

Desenvolupament

El poema fa referència a una paraula que pot ser desconeguda per als alumnes i/o provocar dificultats de comprensió. Per tant, l'activitat l'adreçarem a accedir al significat d'aquesta paraula.

1) Llegirem la primera estrofa del poema i marcarem la paraula «cabòries». Intentarem accedir al significat pel context:

- Què vol dir: *les cabòries se me'n van*? Duren molt de temps les cabòries? Marxen a poc a poc?

—...*núvol negre, núvol blanc*. A què deu fer referència? Què passa quan un núvol és negre? I quan és blanc?

Farem una recopilació de les coses que hem dit.

2) Llegirem el segon vers. I plantejarem:

—Ens diu què són les cabòries?

—*Desfeu-les en llagrimetes*. Com creieu que ens fan sentir les cabòries: alegres, feliços, tristos...?

3) Recordarem totes les coses que hem anat dient sobre les cabòries i formularem hipòtesis sobre el que creiem que són.

4) Cercarem la paraula al diccionari (podeu utilitzar el diccionari en línia [DIDAC](#)).

Una cabòria és una preocupació. Fer-se cabòries és preocupar-se sense motiu per alguna cosa.

DIDAC. Diccionari de català

5) Un cop tenim clar que una cabòria és una preocupació, tornem a llegir el poema per comprovar-ne la comprensió.

6) Després, cadascú recollirà, als núvols que tenim a la fitxa del nostre quadern, les coses que els hagin provocat més cabòries. Finalment, es posarà en comú.

Observacions

Tot i que aparentment aquest exercici planteja un treball d'intel·ligència naturalista, en realitat els núvols són un correlatiu objectiu de les emocions de l'autora. És un exercici de creativitat i d'intel·ligència del sentir o interpersonal. També, en el terreny de la psicologia, és un exercici de desobsessió.

3.6. Poema: «SETEMBRE» (activitat 11) (b)

Objectiu: reflexionar sobre el procés d'escriure poemes.

Material: fitxa del *Quadern per a l'alumnat*.

Desenvolupament

1) Llegim el poema en veu alta.

2) Farem una segona lectura fixant un objectiu als alumnes:

—Ara tornarem a llegir el poema i ens fixarem en totes les coses que ens diu la Joana Raspall sobre el raïm.

3) Recollirem a la pissarra totes les aportacions del lèxic que facin els alumnes.

4) Reflexionarem sobre el procés de creació i farem la pregunta:

—Què deu haver fet la Joana Raspall abans d'escriure?

Cal que els alumnes arribin a consideracions del tipus:

- ✓ pensar en una fruita
- ✓ fixar-se com és: de quin color, com és per dins, com és per fora, si és dolça o àcida, si li agrada o no li agrada...
- ✓ a què s'assembla
- ✓ pensar en les paraules que podria fer servir

5) A continuació, proposarem als alumnes planificar l'escriptura d'un poema i fer com la Joana: pensar i recollir com són les fruites que ens agraden i cercar les paraules que ens serviran per fer un poema.

Observacions: aquest exercici planteja un treball d'intel·ligència naturalista.

3.7. Poema: «L'ESTANY» (activitat 12)

Objectiu: escriure un poema en paral·lel.

Material: fitxa del *Quadern per a l'alumnat*.

Desenvolupament

- 1) Lectura i comprensió del poema.
- 2) Els proposarem l'escriptura d'un poema semblant al que ha fet la Joana Raspall. Per fer-ho, primer ens n'inventarem un o dos col·lectivament i, després, cadascú en farà un.
- 3) Llegirem i compartirem els poemes.

Observacions: aquest exercici planteja un treball de creativitat i intel·ligència lingüística.

3.8. POEMA: «LA ROSA» (activitat 13)

Objectiu: fixar-se en un poema per fer-ne un de semblant.

Material: poema i fitxa del *Quadern per a l'alumnat*.

Desenvolupament

- 1) Llegir el poema i fer reflexionar els alumnes sobre per què diu el poema: *atura la mà!*
- 2) Plantegem als alumnes davant de quines coses dirien: «atura la mà!».
- 3) Proposem d'escriure poemes per donar consells de les coses que no s'han de fer.
- 4) Tornem a llegir el poema per fixar-nos ara com ordena les idees la Joana Raspall per donar consells. Els anirem preguntant què diu primer i què diu després, per arribar a l'estructura del poema.

<p>LA ROSA</p> <p><i>Per fer més duradora la gràcia al jardí, atura la mà!</i></p> <p><i>No cullis la rosa!</i></p> <p><i>La que ara es desclosa mai més pot florir.</i></p>	<p>Propòsit</p> <p>Ordre: atura la mà!</p> <p>Prohibició</p> <p>Motiu / Raó</p>	<p>Per fer....</p> <p>atura la mà!</p> <p>No....</p> <p>(Motiu / raó</p>
Poema	Estructura compartida	Suport a l'escriptura

Observacions

Es un exercici molt clar de treball de la intel·ligència interpersonal i, alhora, la intrapersonal; incita al respecte de totes les formes de vida, a relacionar-s'hi sense l'amenaça o l'agressió, i a interioritzar aquesta actitud com un sentiment intern.

3.9. VERSOS DE LES EMOCIONS

Objectiu: gaudir de les emocions i sentiments que ens produeixen els poemes.

Material: eines i materials per fer un mural.

Desenvolupament

- 1) Pensem en silenci: cadascú pensarà en silenci alguna emoció o sensació que li agradi i l'apuntarà.
- 2) Parla un i els altres escolten. Es posen en comú les sensacions i emocions.
- 3) Es llegeixen els poemes en veu alta i entre tots es comparteixen les emocions i sentiments que desvetllen.
- 4) Confegim un mural aparellant els poemes amb les emocions i sentiments que ens han provocat i el decorem amb dibuixos.

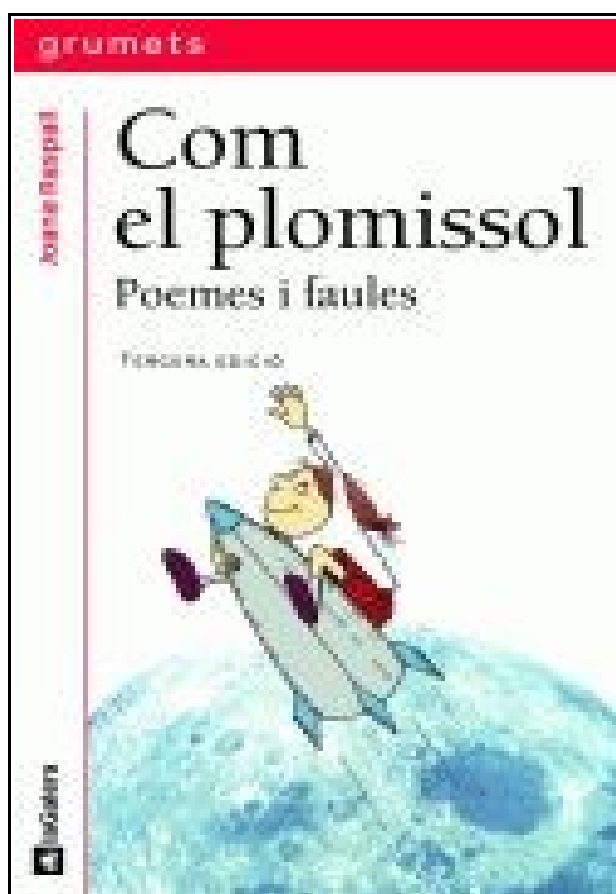
Observacions

Aquest exercici treballa aspectes plàstics. També treballa la intel·ligència lingüística, especialment la comprensió oral i l'escriptura, així com l'atenció i la concentració.

El gust per la lectura
Educació primària

COM EL PLOMISSOL
Joana Raspall

GUIA PER AL PROFESSORAT
(cicle mitjà)

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

JOSEP FRANCESC DELGADO I MERCADER

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No comercial-Compartir 3.0 de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se'n citi l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

La llicència completa es pot consultar a:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/es/deed.ca>

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Per entendre bé els consells didàctics d'aquesta guia és important haver llegit primer l'apartat «La importància educativa de la poesia de Joana Raspall» (p. 9), on s'expliquen les intel·ligències múltiples descrites per Howard Gardner, ja que els tres apartats didàctics en què hem dividit la guia —«Activitats de motivació», «Activitats de comprensió poètica i emotiva» i «Activitats de mètrica i versificació»— treballen algunes d'aquestes intel·ligències. En les observacions de les activitats s'especifica, en molts casos, de quina es tracta. L'apartat de mètrica i versificació treballa específicament la intel·ligència lingüística.

Algunes activitats tenen una fitxa o suport didàctic en el *Quadern per a l'alumnat*. Per indicar quines són, a continuació del títol de l'activitat i en color vermell, hem inclòs el nombre que correspon a la fitxa del quadern. També, per facilitar la tasca al professorat, s'inclouen, en lletra més petita i en color vermell, les respostes a alguns dels exercicis.

Per a l'elaboració del dossier, hem utilitzat la 1ª edició (1998) 2a impressió (2003) de *Com el plomissol* feta per l'editorial La Galera. Les pàgines del llibre a les quals es fa referència corresponen a aquesta edició.

1. ACTIVITATS DE MOTIVACIÓ

1.1. AMB EL LLIBRE A LES MANS

Objectius

- Conèixer el llibre de poemes *Com el plomissol*.
- Generar expectatives i fer hipòtesis abans de llegir.

Material: llibre *Com el plomissol*.

Desenvolupament

1) Compartirem la tasca amb l'alumnat:

—Un llibre de poemes és diferent d'una novel·la i d'un conte i també es llegeix d'una manera diferent. Abans de començar a llegir-lo, el fullejarem per saber què hi podrem trobar i com el podrem llegir.

2) Donem uns minuts perquè cadascú en miri la portada, llegeixi el títol, i també, en miri i llegeixi la contraportada. Després farem una conversa a l'aula.

Contraportada:

—Qui és la Joana Raspall? N'heu sentit a parlar? Coneixíeu algun poema seu?

—Pel que diu la ressenya, diríeu que la Joana és una poeta important? Per què?

—Llegint la ressenya i veient la seva foto, com us la imagineu?

—Què creieu que vol dir la frase: *Com el plomissol és un recull de versos que es deixen dur gronxats per l'aire*? Això passa de debò? Què ens suggereix?

—Com és el lector a qui van dirigits els versos?

Resposta: [...] *prou sensible per captar la bellesa del joc de les grans petites coses de la vida i del sentiment.*

- Vosaltres sou així?
- De què creieu que parlaran els poemes?

Portada:

- Què és el plomissol?
- Sabeu per què la Joana ha titulat així el llibre? (Poden formular hipòtesis que es resolguin més endavant.)
- Què diu el subtítol? Sabeu què són els poemes? I les faules?
- Quin dibuix hi ha a la portada? Què us suggereix?
- Quin tipus de viatge o d'aventura creieu que podeu fer llegint aquest llibre?

3) A continuació tornarem a donar un temps perquè cadascú fullegi el llibre: llegeixi els títols, miri els dibuixos i s'adoni dels apartats en què es divideix. Després compartirem les observacions a l'aula:

- Ara podeu saber de què parlaran els poemes del llibre?
- Us han agradat els dibuixos?
- Qui és la dibuixant? On heu trobat aquesta informació?
- Diríeu que els dibuixos tenen relació amb els títols dels poemes?
- Com estan organitzats els poemes?

4) Per grups, aprofundirem una mica en l'estructura del llibre i els apartats en què es divideix. Es formaran 4 grups i a cada un li assignarem dos apartats del llibre. Cada grup haurà de fer:

- Un índex detallat dels poemes dels seus apartats, indicant el títol de l'apartat i la pàgina on comença, i els títols dels poemes d'aquest apartat i també la pàgina on els podem trobar. (L'índex del llibre no ens detalla on podem trobar cada poema.)
- Una petita exposició oral dels dos apartats que els han tocat. Per fer-ho seguiran un guió:
 - Nom de l'apartat.
 - Relació dels títols dels poemes.
 - Quin tipus de personatges, objectes, espais... hi surten.
 - Què poden tenir en comú aquests poemes.
 - Conclusió: què hi trobaran, en aquest apartat.

5) Un cop fetes les exposicions dels grups, reprendrem el tema de les expectatives i el tipus de lectura que farem:

—Com creieu ara que es pot llegir aquest llibre?

Respostes: no cal anar per ordre; cal llegir a poc a poc; els poemes es poden rellegir; mirem els dibuixos i llegim el títol perquè ens poden donar pistes del que ens hem d'imaginar...

—Què creieu que hi trobareu?

Respostes: contes, cançons, faules, animals que parlen, objectes que senten, sentiments, paraules boniques...

—Com a lectors, quina actitud heu de tenir?

Respostes: deixar-se sorprendre, estar disposat a fer un viatge per la imaginació...

Observacions

La Joana Raspall és una poeta molt coneguda i, segurament, els alumnes de cicle mitjà ja hagin treballat algun poema seu en cursos anteriors. Estaria bé de poder fer alguna petita recerca consultant els mestres que han tingut. És possible que els alumnes no recordin que un dels poemes apresos és de la Joana Raspall i pot ser una bona connexió per activar els seus coneixements previs i estimular la lectura que ara faran.

1.2. POEMES D'ARBRES (activitat 1 del Quadern per a l'alumnat)

Objectiu: percebre la mirada que fan els poetes de la realitat que ens envolta.

Material: fitxa del *Quadern per a l'alumnat*; llibre *Com el plomissol* (p. 34, 38, 39 i 40).

Desenvolupament

- 1) Es formen a l'aula grups de 4 alumnes i cada grup treballarà sobre un poema.
- 2) En primer lloc, cada grup llegirà els títols dels poemes i identificarà a quin arbre pertany cadascuna de les imatges que apareixen a la fitxa.
- 3) Després faran un exercici d'observació: centrant-se en la imatge de l'arbre del seu poema, aniran anotant com és o com el veuen. Es tracta que en grup arribin a extreure el màxim d'observacions possibles.
- 4) A continuació, llegiran el poema de la Joana Raspall i recolliran com ens diu ella que és l'arbre.

En el quadre adjunt trobareu possibles observacions que pot recollir l'alumnat.

	Com veiem nosaltres els arbres?	Com els veu la Joana Raspall?
«L'ametller tallat»	No gaire alt. De tronc curt. Amb flors blanques. Sense fulles.	Té branques ufanoses. Floreix cada any. Té flors de blancor olorosa. Brancada. A vegades està pelat. Té rebrots.
«El bosc»	Hi ha molts arbres. Els arbres són molt alts. Les fulles són molt verdes. Al terra hi ha matolls, herba i fulles.	El sòl és sec. La llicorella llisca sota els peus. Hi ha gatoses que esgarrinxen. Hi ha mates florides. Hi ha meloses cireres d'arboç. El verd tan verd de pins i moltes. Els rovellons són rojos i gustosos. Hi ha vida i un batec de creixement constant. Hi ha animals: ocells, abelles, esquirols.
«El taronger»	Té el tronc curt. Les branques són molt gruixudes. Les fulles són verdes i allargades. Les taronges són molt rodones. Les taronges són de color taronja.	Es vesteix amb flor. La flor és blanca i perfumada. Té branques. La flor fa una aroma molt fina. Sense veure flor ni branca s'endevina l'arbre per l'aroma. La flor és olorosa. Les taronges seran d'or.

«El cirerer»	<p>El tronc és prim. Les branques són més primes. Les fulles són petites i allargades. Les cireres són vermelles, petites i rodones.</p>	<p>El gran cirerer és un pentagrama. Té notes vermelles. Té paper verd. Per arribar al cim calen les mans llestes i l'ull despert. Hi ha notes altes que tenen més brillant el to. Cireres... quin acord tan bo!</p>
---------------------	---	---

5) Després, els grups compartiran el seu treball la resta de la classe. El quadre que figura al *Quadern per a l'alumnat* servirà per anotar el treball de cada grup i, també, com a document per prendre notes quan els altres grups exposin.

El guió per presentar els treballs podria ser el següent:

- Identificar la fotografia de l'arbre i dir les observacions del grup.
- Recollir altres aportacions que faci la resta d'alumnes per completar-les.
- Llegir el poema de la Joana Raspall, dir com es veu l'arbre amb els «ulls de la poeta» i recollir les aportacions dels altres alumnes.

6) Finalment, es plantejarà un debat a l'aula:

—Heu vist els arbres de la mateixa manera, vosaltres i la Joana Raspall?

—Què ha estat diferent?

Respostes:

- Els alumnes s'han centrat en les coses que es veuen a la imatge que tenen al davant...
- La Joana Raspall parla de coses que sabem que hi són, però que potser no veiem amb els ulls: animals, olors...
- La Joana Raspall fa volar la imaginació (ex. compara el cirerer amb un pentagrama).
- La Joana Raspall parla amb propietat dels diferents elements (ex. llicorella, gatoses en comptes de vegetació o arbustos).

—Com creieu que fa les observacions un poeta (ràpidament, en un instant, al llarg del temps, fixant-se en els detalls...)?

Respostes: la Joana Raspall recull observacions dels arbres d'èpoques de l'any diferents: arbres pelats, arbres florits. Per tant, recull moltes observacions i hi reflexiona molt.

—A un poeta li cal informar-se sobre les coses que vol tractar en els seus poemes?

Respostes: la poeta parla amb propietat dels diferents elements (ex. llicorella, gatoses en comptes de vegetació o arbustos).

—Totes les coses que recull la Joana Raspall es veuen amb els ulls? Quines no?

Respostes: les olors, les comparacions...

—Amb quins ulls s'han d'escriure i llegir els poemes?

Respostes: amb els ulls de la imaginació, la fantasia, els sentits...

Observacions

El poema «El bosc» presenta més dificultats de comprensió que els altres, per aquest motiu, aconsellem assignar-lo a un grup d'alumnes més experts en la lectura. Es pot consultar el diccionari en línia [DIDAC. Diccionari de català](#) per resoldre el significat d'algunes paraules. També podeu facilitar les definicions als nois i noies en suport paper:

POEMA: «EL BOSC» (significat d'algunes paraules)	
<i>llicorella</i>	(Nom femení). La llicorella és la pissarra de les teulades.
<i>gatosa</i>	(Nom femení). Una gatosa és un arbust de color verd intens que fa branques denses amb moltes punxes. Té poques fulles i moltes flors de color groc que surten a l'hivern. És semblant a l'argelaga i viu en llocs secs.
<i>esgarrinxar</i>	(Verb). Fer esgarrinxades. Les plantes amb punxes esgarrinxen. Si passes la mà per una fusta amb claus, t'esgarrinxaràs.
<i>despietada</i>	(Adjectiu). Que és molt cruel i no sent compassió pel mal dels altres.
<i>àrid</i>	(Adjectiu). Sec, sense vegetació. Els deserts són zones molt àrides.

1.3. EL BOSC DELS LLIBRES

Objectiu: conèixer poemes que tinguin una temàtica entorn del bosc.

Material: llibre *Com el plomissol* i altres llibres de poemes; materials de plàstica (tissores, cola, cartolines, colors, fil...).

Desenvolupament

La tasca que compartirem amb els alumnes és fer un bosc de poemes en un racó de l'aula.

- 1) Cercarem els poemes de Joana Raspall que tinguin relació amb el bosc i també en cercarem d'altres autors.
- 2) Cadascú triarà un poema que li agradi i prepararà un cartell amb el poema i alguna imatge que l'il·lustri. Els poemes es poden col·locar formant un mòbil.
- 3) Després, cada alumne farà una lectura en veu alta del poema i el penjarà en un racó de l'aula.

Per complementar la proposta, es pot fer referència a l'activitat que, amb el mateix títol, es duu a terme a Pareds del Vallès, organitzada per la biblioteca Can Butjosa. Consisteix a triar un arbre per a un llibre estimat. Aquest arbre es planta en algun lloc del poble i es posa una placa indicant de quin llibre es tracta. Es fa una festa on es reciten trossos del llibre al costat de l'arbre. (En podeu trobar més informació als webs: [El bosc dels llibres](#), [El Punt Avui. Notícia](#))

Observacions

Tot i que l'exercici treballa la intel·ligència lingüística i la plàstica, la part més important rau en el fet que treballa la intel·ligència del sentir, com l'activitat que proposem a continuació.

1.4. SENTIMENTS I EMOCIONS (activitat 2)

Objectiu: adonar-se que el llenguatge poètic ens transmet emocions i sentiments.

Material: llibre *Com el plomissol*; fitxa del *Quadern per a l'alumnat*.

Desenvolupament

- 1) Cada alumne llegirà els poemes i en triarà un per preparar-se la lectura en veu alta davant dels companys i companyes.
- 2) Després d'escoltar recitar el poema a un company o companya, pensaran quin és el sentiment o emoció al qual es fa referència i marcaran amb una creueta la casella corresponent del quadre adjunt.
- 3) Després, compartiran els resultats en gran grup. Es discutiran els acords i desacords, donant arguments.

Observacions

Aquest quadre d'emocions és un exercici força important, no pel nombre d'encerts i d'errades, sinó perquè ens ajuda a interioritzar què és un poema: la transmissió d'unes idees per via emocional. Comentar i justificar el sentiment o l'emoció que hi ha en un poema ajuda a descobrir matisos que, en la lectura inicial, poden haver passat desapercebuts.

	Enemistat	Amor impossible	Acolliment Generositat Solidaritat	Violència Desamor	Estrès Relaxació	Enveja	Enamorament no correspost	Indiferència
«EL PAÓ» (p. 50)	X							
«EL FALCILLOT I L'ORENETA» (p. 48)		X						
«ADOLESCÈNCIA» (p. 83)							X	
«DIA DE BOIRA» (p. 96)								X
«PODRIES» (p. 98)			X					
«LA BALENA» (p. 47)						X		
«DESCANS» (p. 84)					X			
«EL MEU AMIC JOAN» (p. 86)				X				
«BONS VEÏNS» (p. 52)			X					

1.5. EL MURAL DELS POEMES

Objectiu: fer presents dels poemes a la vida de l'aula; elaboració d'un mural.

Material: llibre *Com el plomissol*; materials de plàstica (tissores, cola, cartolines, colors...).

Desenvolupament

- 1) Cada alumne tria un poema que li hagi agradat.
- 2) Entre tota la classe es decideix el format de cada cartell, amb el poema i dibuixos adients, i el muntatge final del mural.
- 3) Un cop fet el mural, se'n fa difusió a altres classes o dins de la pròpia aula: compartint i llegint altres poemes, parlant sobre els poemes, comparant-los, fent-ne classificacions per temes, donant opinions, identificant-ne el ritme i la rima, expressant apreciacions personals i justificant-les (m'ha agradat, no m'ha agradat, he trobat que...), fent recomanacions...

Observacions

El mural permet fer evident a l'aula el treball que estan fent els alumnes, genera autoestima i motivació per al grup classe, i facilita la possibilitat d'interactuar i compartir. Però, un cop fet, el mural ha d'esdevenir motor de noves activitats que mantinguin la motivació i la implicació inicial dels alumnes.

1.6. COM T'HO IMAGINES!

Objectiu: fer presents dels poemes a la vida de l'aula; construcció dels elements que surten al poema.

Material: llibre *Com el plomissol*; material plàstic (plastilina, fang o cartró).

Desenvolupament

- 1) Compartir la tasca amb els alumnes:
 - Modelarem amb fang, plastilina, o cartró els objectes, animals o persones que surten als poemes.
- 2) L'activitat pot ser lliure, on cada alumne tria el poema i la figura que realitzarà, o bé ho podem acotar als elements d'un grup de poemes.
- 3) Abans d'iniciar el treball, cada alumne es tornarà a llegir el poema. L'objectiu és modelar elements dels poemes intentant reproduir-los com hi surten. Per exemple:
 - ✓ la balena: *feixuga i plena* (poema: «La balena» p. 47)
 - ✓ castellers: *torre de muscles* (poema: «Els castellers», p. 23)
 - ✓ molí de vent: *molí vell i grinyolaire* (poema: «Molí de vent», p. 25)
 - ✓ tortuga: *la closca/ tan feixuga/ no li deixa/ marcar el pas* (poema: «La ballarina», p. 43)

- ✓ sargantana: *una amiga/ sargantana/ sí, que balla/ la sardana* (poema: «La ballarina», p. 43)
- ✓ papallona: *l'elegant papallona pintada* (poema: «La vanitosa», p. 45)
- ✓ paó: *un paó presumit fa la roda/ estenent orgullós el ventall/ tot ple d'ulls del plomatge brillant.* (poema: «El paó», p. 50)
- ✓ pilota: *sóc la pilota/ i estic cansada/ de ser xutada* (poema: «La pilota», p. 55)

- 4) Es recordaran als alumnes els passos en la tècnica plàstica que escollim.
- 5) En finalitzar, el material pot formar part de l'exposició o mural que tenim a l'aula amb els treballs entorn dels poemes.

Observacions

Aquesta activitat i l'anterior no són només de plàstica, sinó que s'hi realitza una feina d'interiorització per la via emocional.

1.7. RECITEM POEMES (activitat 3)

Objectiu: recitar poemes tenint en compte cinc consideracions compartides amb el grup classe.

Material: poemes de la Joana Raspall; connexió a Internet.

Desenvolupament

- 1) Compartirem amb els alumnes la tasca:

—Avui prepararem un recital de poesies de la Joana Raspall. Per fer-ho bé, ens fixarem com es reciten els poemes i concretarem cinc consells que tindrem en compte quan ho fem nosaltres.

- 2) Els alumnes escoltaran la Joana Raspall recitant el poema «Bombolles». Podeu trobar el vídeo al web: [Viu la poesia. Bombolles.](#)

- 3) Després, generarem una conversa: Com ho ha fet? Què us ha semblat?

Cal que els alumnes aportin el màxim d'observacions possibles (to de veu, dicció, postura corporal, volum, pronunciació, velocitat, pauses...). A la fitxa del *Quadern per a l'alumnat* hi ha un espai per recollir les aportacions que facin.

- 4) A continuació, els alumnes veuran com ho fan altres nens i nenes de cicle mitjà. Trobareu molts vídeos de nens recitant a la xarxa; us en recomanem dos:

- Club de Lectura Infantil de la biblioteca de Cambrils: [Homenatge a Joana Raspall](#). Aquest reportatge també inclou informacions sobre la biografia de Joana Raspall, que podeu visionar també o bé centrar-vos només en els poemes.
- Escola Folch i Torres (Esplugues de Llobregat): [Homenatge a Joana Raspall](#).

Després de veure el vídeo, s'iniciarà una conversa a l'aula sobre com ho han fet i es recolliran les aportacions dels alumnes en l'espai reservat de la fitxa.

- 5) Finalment, de totes les observacions que s'han anat fent sobre com es reciten els poemes, n'acordarem les cinc que ens semblin més importants.
- 6) Aquests cinc consells, els recollirem en l'espai reservat a la fitxa de l'alumne i seran els que caldrà tenir en compte a l'hora de recitar el poema.

Possible resposta:

CONSELLS PER RECITAR POEMES

1. Parlar a poc a poc.
2. Pronunciar bé les paraules.
3. No parlar ni molt fluix ni massa fort.
4. Intentar mirar els que ens escolten.
5. No fer tics ni moviments nerviosos amb el cos.

- 7) El dia que es faci el recital de poemes a l'aula, es tindran en compte els cinc consells com a pauta d'autoavaluació.

Observacions

Aquesta activitat genera motivació a l'alumnat, perquè ens apropa a la persona que hi ha al darrere dels poemes i perquè ens permet observar i parlar sobre poemes. Aquest darrer aspecte esdevé un procés de reflexió sobre la llengua que ajuda els alumnes a aprendre i a millorar els seus coneixements lingüístics.

1.8. ESCOLTEM ELS POEMES

Objectiu: Llegir poemes en veu alta dramatitzant l'emoció o sentiment.

Material: llibre *Com el plomissol*.

Desenvolupament

- 1) Cada alumne tria un poema que li agradi.
- 2) A continuació pensarà quina emoció o sentiment se'n desprèn i ho contrastarà amb l'ensenyant.
- 3) Individualment, cadascú llegirà el poema diverses vegades per preparar-ne la lectura en veu alta, tenint en compte que quan el llegeixi ha de transmetre l'emoció o sentiment que hi ha al darrere. Si cal, s'exagerarà una mica el sentiment o emoció.

Observacions

És un exercici de dramatització. La dramatització és una de les eines més eficaces perquè l'estudiant faci immersió en l'aspecte emotiu de l'obra i, a més, constitueix una bona pràctica d'intel·ligència lingüística.

2. ACTIVITATS DE COMPRENSIÓ I CREACIÓ POÈTICA

2.1. FEM UNA BONA ENDREÇA! (activitat 4)

Objectiu: llegir i comprendre poemes.

Material: llibre *Com el plomissol*; fitxa del *Quadern per a l'alumnat*.

Desenvolupament

1) Per motivar els alumnes en la lectura i comprensió de poemes, la mestra llegirà en veu alta el poema «El plomissol» (p. 31). Farem algunes preguntes de comprensió, especialment pel que fa al tema de l'aire i el vent (que recuperarem en l'activitat que farem a continuació). Podríem fer les preguntes següents:

—Fixeu-vos que la poeta diu: *l'aire se l'emporta lluny, de vol en vol*. Què vol dir? En què us fa pensar?

—*De vol en vol...* amb què està comparant l'aire?

—*Quina folla dansa...* a quina dansa es refereix?

—Qui sabria explicar què li passa, al plomissol?

2) Una altra activitat prèvia de motivació que podem fer és tancar els ulls i pensar en el vent. Tothom està en silenci i l'ensenyant pot dirigir una mica la visualització:

—Penseu en el vent, mireu un paisatge on bufa el vent, primer molt suau, tot ho frega i passa de puntetes, amb un sorollet molt fi que costa de sentir...

3) A continuació, es llegeixen en veu alta els poemes que figuren a la fitxa del quadern de l'alumne, tal com estan. Per crear expectatives es pot formular alguna pregunta engrescadora: Què els passa, a aquests poemes? S'entenen?

4) Individualment o per parelles, ordenaran els versos dels poemes posant-hi números al costat.

Aconsellarem als alumnes de rellegir diverses vegades els versos ordenats i el poema que donen per acabat, per assegurar-se que té sentit.

5) Finalment, posaran un títol a cada poema.

6) La correcció de l'activitat pot ser autònoma, adreçant els alumnes a la consulta del llibre de poemes, a l'apartat «Contemplació» (p. 13).

Observacions: aquest és un exercici d'intel·ligència lingüística.

2.2. COM CONTINUA LA HISTORIA?

Objectiu: recrear la història que planteja un poema i adonar-se de com un mateix poema pot suggerir coses diferents als lectors.

Material: música tranquil·la i relaxant.

Desenvolupament

1) Es planteja la tasca als alumnes:

—Avui escoltarem un poema que ens explica tota una història al voltant d'un xai. Posarem una música tranquil·la perquè, mentre escolteu, us aneu imaginant tot el que està passant. Després, cadascú escriurà com s'imagina que continua la història.

Ho escoltarem una segona vegada per imaginar-nos bé els personatges i el lloc on passa.

2) L'ensenyant llegeix en veu alta el poema «El pessebre vivent».

3) Durant l'escriptura del text, es mantindrà una música de fons tranquil·la per mantenir l'ambient que s'haurà creat a l'aula.

4) Finalment, es llegeixen els escrits i es comenten. Farem adonar als alumnes com els poemes ens fan connectar amb el món de la fantasia i de la imaginació i com un mateix poema ens ha suggerit històries tan diferents.

Observacions

El poema «El pessebre vivent», tot i ser força llarg, facilita l'activitat perquè no presenta dificultats de comprensió per als alumnes. D'una banda, la temàtica és coneguda per l'alumnat (el pessebre, les figures, les tradicions de Nadal...) i, d'altra, l'estructura del poema és similar a la d'un conte, que és un dels gèneres amb el qual tenen més experiència els alumnes (presentació, nus, desenllaç, diàleg de personatges...). A més, no hi ha dificultats lèxiques significatives.

L'ambient relaxat i la música de fons estimulen la introspecció necessària per elaborar l'escrit.

2.3. FEM POESIES! (activitat 5)

Objectius: analitzar com està escrit un poema per fer-ne un altre de similar; aprendre una estructura lingüística: *Si fos...*

Material: fitxa del *Quadern per a l'alumnat*.

Desenvolupament

1) Lectura en veu alta del poema: «La cançó del poeta».

2) Compartirem la tasca amb els alumnes:

—Ens fixarem molt bé en com està escrit un poema per crear-ne un de semblant.

3) A continuació plantejarem:

—Quines paraules es repeteixen?

Contínuament es va repetint l'estructura *si fos...* Per fer-ho evident, demanarem que, amb un marcadors blau, acolorixin aquestes dues paraules i comptarem quantes vegades es repeteixen.

- 4) Després demanarem que pintin de color taronja el nom o substantiu que ve a continuació de *si fos...*. I preguntarem: De quines coses parla el poema?

Respostes: d'un rossinyol, un follet, un papalló, un nuvolet, un floc de neu, una fonteta.

- 5) Per últim, demanarem que pintin de color groc les paraules que hi ha darrere de la coma.

Per assegurar el treball de comprensió, anirem demanant a diferents alumnes què diu el poema del rossinyol, del follet, del papalló...

- 6) També es farà pensar als alumnes en coses que podríem posar en el nostre poema després de *si fos...* o *si jo fos...*. Recollirem alguna aportació. Exemple:

*Si fos... un ocell,
estaria tot el dia dalt del cel.
Si fos... un esquirol...
pels arbres m'enfilaria.*

- 7) Per acabar, els alumnes escriuran dos versos amb l'estructura *si fos...* i els acompanyaran amb un petit dibuix que ajudi a la comprensió.

Observacions

Aquest exercici treballa la intel·ligència lingüística, però el seu tret distintiu és que introdueix un primer grau de pràctica creativa i imaginativa.

2.4. ESCRIVIM POEMES DE PERSONATGES INVENTATS (activitat 6)

Objectiu: estimular la creació de poemes entre els alumnes.

Material: fitxa del *Quadern per a l'alumnat*; materials per fer un dibuix.

Desenvolupament

- 1) Es comparteix la tasca amb els alumnes:
—Avui ens inventarem personatges i, entre tots, farem un poema per a cadascun.
- 2) Primer de tot, recordarem els personatges que surten als poemes de la Joana Raspall i els recollirem a la pissarra.
- 3) A partir dels noms dels personatges, en crearem de nous. Per fer-ho ens ajudarem d'un quadre i anirem dividint els noms que hem recollit. Per exemple:

Personatges de la Joana Raspall:

<i>oreneta</i>	<i>plomissol</i>	<i>granota</i>	<i>balena</i>	<i>paó</i>
<i>cargol</i>	<i>lluna</i>	<i>poni</i>	<i>gegant</i>	<i>conill</i>

oren	eta
plomis	sol
gran	ota
pa	ó
llu	na
ge	gant
bal	ena
car	gol
po	ni
co	nill

Noms inventats: «plomisena», «gransol», «panill», «lluni»...

- 4) Per parelles, s'agafarà un nom inventat i els alumnes ompliran la fitxa de dades del personatge: nom, com és, què fa, on viu, què menja, què li agrada i com es comunica. Aquestes dades són ajudes que ens poden inspirar per fer el poema.
- 5) A més de les dades del personatge inventat, se'n farà un dibuix. Aquest aspecte permet completar la informació sobre el personatge i també precisar-la, ja que l'han d'anar consensuant amb el company o companya.
- 6) Finalment, entre els dos redacten el poema.
- 7) Tots els poemes i personatges inventats es poden penjar a l'aula i de ben segur que esdevindran un estímul de lectura per a tots els alumnes.

Observacions

Tot i que l'activitat comença fent una pràctica d'intel·ligència lingüística a l'estil de Gianni Rodari, el tret més important de l'exercici és que intenta desvetllar els recursos creatius de manera col·lectiva.

2.5. LES BRUIXES (activitat 7)

Objectius

- Comprendre el poema.
- Distingir els dos tipus de bruixes que considera la Joana Raspall.

Material: llibre *Com el plomissol*; fitxa del *Quadern per a l'alumnat*.

Desenvolupament

- 1) Llegim el poema «La Malagarsa» (p. 79).

2) Comentem el poema amb els alumnes amb l'objectiu de centrar-nos en els dos tipus de bruixes que surten: les antigues i les d'ara.

—Com són aquestes bruixes?

—En què són diferents?

—En què s'assemblen?

—Les bruixes dels contes, quin tipus de bruixes són?

—Algú ha vist alguna bruixa de veritat? On? Com anava vestida?

3) Després es presenta la fitxa que cada alumne haurà d'omplir i es donen dues consignes:

- ✓ Rellegir i revisar el poema vers per vers, per no deixar-se cap detall de les bruixes d'abans i de les d'ara.
- ✓ Fer un dibuix de cadascuna intentant que hi hagi el màxim possible de detalls que surten al poema.

Exemple de la producció que poden fer els alumnes:

Bruixes antigues	Bruixes modernes
negra i fumada	galtes fresques i cos bonic.
feien servir gripaus, serpotes i herbes estranyes per fer unguents	tenen cartes, boles i ciris, o són vidents
boca com una cova negra	van al dentista, ben vestides i maquillades plenes de joies
portaven mussol, gat, escombra	tenen bons cotxes, pisos, comptes corrents.
només entenen de sortilegis i males arts	se les donen de diplomades

Observacions

Aquesta activitat de comprensió permet anar de l'àmbit lingüístic del poema a l'àmbit de la imaginació i la fantasia amb el dibuix que fan els alumnes.

2.6. D'UN POEMA, EN FEM UN DIÀLEG

Objectiu: comprendre el poema per transformar-lo en un tipus de text diferent (un diàleg).

Materials: llibre *Com el plomissol*; estris per escriure.

Desenvolupament

- 1) Llegim en veu alta el poema «El meu amic Joan» (p. 86) i el comentem.
- 2) Pensem què podríem fer perquè en Joan fos bona persona i anotem a la pissarra les propostes que vagin sorgint.
- 3) Compartim la tasca amb els alumnes: transformar el poema en un diàleg. Per rebaixar la dificultat de la tasca, ho faran en grups de quatre. El diàleg l'han de recollir per escrit atenent a dues consignes:
 - ✓ recollir el màxim d'informacions que apareixen al poema,
 - ✓ acabar el diàleg triant una de les propostes que han sortit a l'aula, donant-li al Joan algun bon consell.
- 4) Recordarem als alumnes les característiques per fer un diàleg escrit: assenyalar amb un guionet la intervenció de cada personatge.
- 5) Finalment, el grup haurà de triar quins dos alumnes el representaran o el llegiran davant de la classe.

Observacions

Aquest poema condueix a un treball d'intel·ligència interpersonal. Tracta el tema del comportament violent i com poder-hi fer front a l'aula.

2.7. ALTRES PROPOSTES A PARTIR DELS POEMES

A continuació us proposem activitats d'escriptura que es podrien realitzar amb diferents poemes.

- «**El camí de lluna**» (p. 18) i «**La neu**» (p. 20)

Prenent un d'aquests poemes com a model, es podrien escriure nous poemes de dos o quatre versos sobre el sol, les estrelles o l'univers, o també sobre la sorra, l'aigua o el vent.

- «**Després del ruixat**» (p. 19)

El poema retrata un paisatge després d'haver plogut. Es pot fer un exercici de lèxic i cercar les tres paraules més importants d'aquest poema. Podríem decidir que són: *gotes*, *núvols* i *cel*. Després demanarem als alumnes que cerquin tres paraules d'un mateix tema, per escriure un poema semblant. Un cop triades, per donar una ajuda, podríem demanar-los que pensin un adjectiu per que pugui acompanyar cadascuna.

- «**L'ametller tallat**» (p. 34)

Amb aquest poema podem treballar amb els alumnes un sentiment negatiu: la incomprensió i la solitud. Primer es llegirà el poema i es faran preguntes de comprensió com ara:

- Què li ha passat a l'ametller?
- Què li ha demanat a la primavera?
- Què fa la primavera?
- Com es deu sentir?

Després, cadascú pensarà si alguna vegada s'ha sentit així i ho explicarà per escrit.

Amb aquesta activitat es treballa la intel·ligència intrapersonal.

- **«Muntanya nevada»** (p. 35)

En aquest poema la Joana Raspall s'ha fixat en un fragment d'un paisatge una muntanya i ha comparat la neu amb un vestit del qual ens dona detalls.

Podem proposar als alumnes que es fixin en un altre element del paisatge (un arbre, un prat, una platja, un riu...) i que pensin amb què el poden comparar per fer-ne un poema similar.

- **«El gra de blat»** (p. 36)

El tema d'aquest poema és el procés de transformació dels aliments, en concret, del blat. Els alumnes poden escriure poemes, més breus, d'altres transformacions, per exemple: el blat de moro en crispetes, l'ou en truita, la verdura en una sopa...

- **«La balena»** (p. 47)

És un poema que tracta el tema de l'acceptació d'un mateix i ens parla d'un concepte de bellesa més real, deixant de banda els estereotips. La lectura i comprensió del poema pot generar un debat interessant a l'aula, que es pot acabar fent un exercici d'autoestima: recollir per escrit cinc aspectes positius d'un mateix.

Amb aquesta activitat es treballa la intel·ligència intrapersonal.

- **«El paó»** (p. 50)

Aquest poema, com l'anterior, mostra l'habilitat de la Joana Raspall per incloure en els seus poemes temàtiques actuals. En aquest cas, el tema és l'amistat. Llegir el poema i comentar-lo pot esdevenir l'oportunitat de tractar a l'aula temes que afectin les relacions entre els alumnes.

Tant amb el poema «La balena» com amb aquest, la poeta ens demostra que és capaç de copsar molt bé quins són els batecs i els problemes actuals dels infants i de donar-hi respostes sensibles.

- **«El noi de la "bici"»** (p. 82)

Aquest poema, a més de parlar de la bicicleta, tracta el tema del respecte al medi ambient. El poema ens pot permetre realitzar una sessió de conversa per formular opinions a favor i en contra, donant arguments al respecte.

- **«Adolescents»** (p. 83) i **«Descans»** (p. 84)

La comprensió d'aquests dos poemes requereix aproximar-se als protagonistes d'aquestes dues històries i entendre com es deuen sentir. Es podria demanar als alumnes que expliquin què els passa, als protagonistes i, després, que ho relacionin amb vivències personals.

Amb aquesta activitat es treballa la intel·ligència intrapersonal.

3. ACTIVITATS DE MÈTRICA I VERSIFICACIÓ

3.1. POEMA: «ELS CASTELLERS» (activitat 8)

Objectiu: adonar-se de les característiques del text poètic.

Material: llibre *Com el plomissol*; fitxa del *Quadern per a l'alumnat*.

Desenvolupament

- 1) Llegim el poema en veu alta (p. 23).
- 2) Demanarem als alumnes que n'observin la forma: títol, autor i versos curts arrenjerats, més o menys de la mateixa llargada.
- 3) Els demanarem que separin les síl·labes de cada vers i les comptin. Si cal, recordarem les regles per separar correctament les paraules (diftongs).

En acabar, preguntarem què ha passat.

Resposta: són versos de cinc i quatre síl·labes, ordenats en una seqüència que es repeteix.

- 4) Compartirem el ritme i la musicalitat del poema. Per fer-ho, ens fixarem en els acabaments dels versos. Els alumnes pintaran amb dos colors la rima del poema, identificant els sons finals que es repeteixen.
- 5) A continuació els farem adonar d'una altra peculiaritat d'aquest poema: Quin so és el que es repeteix més? Els alumnes l'hauran d'encerclar.

Observacions

És important que fem reflexionar l'alumnat sobre l'estructura del poema, la rima i la selecció de paraules en funció del nombre de síl·labes, perquè és una peculiaritat pròpia del text poètic que no apareix en cap altra tipologia textual.

3.2. POEMA: «L'ALBA» (activitat 9)

Objectiu: reconèixer la rima d'un poema.

Material: llibre *Com el plomissol* (p. 16); fitxa del *Quadern per a l'alumnat*.

Desenvolupament

- 1) Compartim la lectura del poema.
- 2) A continuació, caldria revisar amb l'alumnat els enunciats de les tasques que hauran de realitzar (figuren a la fitxa de l'alumne).
- 3) Farem cercar la paraula «quartet» al diccionari, per tal d'ampliar una mica els coneixements dels alumnes respecte les formes poètiques.
- 4) A continuació, els alumnes pintaran amb dos colors la rima del poema per fer-la evident.
- 5) Finalment, identificaran l'esquema que correspon a la rima del poema: **a b b a**.

3.3. ELS RODOLINS (activitat 10)

Objectiu: reconèixer els rodolins.

Material: fitxa del *Quadern per a l'alumnat*.

Desenvolupament

1) Compartirem amb els alumnes la definició de rodolí, que podem buscar a [DIDAC](#):

RODOLÍ

Un rodolí és un parell de versos que rimen. *Tinc un gat petit / que és molt divertit és un rodolí.*

Dídac. Diccionari de català

2) Els alumnes llegiran els rodolins que donem d'exemple a la fitxa de l'alumne i farem especial esment a la rima dels dos versos.

3) Després, els farem cercar els rodolins de dos poemes: «Quan el pare no té pa...» i «Cargol, treu banya...».

Per tal de fer ben evidents els rodolins, demanarem que pintin del mateix color els dos versos que els componen.

4) Finalment, podem provar d'inventar-nos rodolins col·lectivament.

5) Com activitat d'ampliació, es podrien recollir els rodolins inventats pels nois i noies en unes targetes i muntar una **capsa de rodolins (11)**. Aquesta capsa pot esdevenir una activitat de motivació a la lectura per als alumnes, i també font d'inspiració de nous poemes. (Al *Quadern per a l'alumnat* també disposeu d'un full per fer aquesta activitat.)

Observacions

Aquest exercici ens permet treballar el concepte de rodolí i, a la vegada, que els nois i noies s'exercitin en la seva identificació.

El gust per la lectura
Educació primària

FONT DE VERSOS

Joana Raspall

GUIA PER AL PROFESSORAT

(cicle superior)

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

JOSEP FRANCESC DELGADO I MERCADER

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No comercial-Compartir 3.0 de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se'n citi l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

La llicència completa es pot consultar a:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/es/deed.ca>

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Per entendre bé els consells didàctics d'aquesta guia és important haver llegit primer l'apartat «La importància educativa de la poesia de Joana Raspall» (p. 9), on s'expliquen les intel·ligències múltiples descrites per Howard Gardner, ja que els tres apartats didàctics en què hem dividit la guia —«Activitats de motivació», «Activitats de comprensió poètica i emotiva» i «Activitats de mètrica i versificació»— treballen algunes d'aquestes intel·ligències. En les observacions de les activitats s'especifica, en molts casos, de quina es tracta. L'apartat de mètrica i versificació treballa específicament la intel·ligència lingüística.

Algunes activitats tenen una fitxa o suport didàctic en el *Quadern per a l'alumnat*. Per indicar quines són, a continuació del títol de l'activitat i en color vermell, hem inclòs el nombre que correspon a la fitxa del quadern. També, per facilitar la tasca al professorat, s'inclouen, en lletra més petita i en color vermell, les respostes a alguns dels exercicis.

Les pàgines de *Font de versos* a les quals es fa referència corresponen a l'edició de 2005 de l'editorial Baula (Ala Delta. Sèrie verda; 5).

1. ACTIVITATS DE MOTIVACIÓ

1.1. AMB EL LLIBRE A LES MANS

Objectius:

- Conèixer el llibre de poemes *Font de versos*.
- Generar expectatives i fer hipòtesis abans de llegir.

Material: llibre de poemes *Font de versos*.

Desenvolupament

1) Compartirem la tasca amb els alumnes:

—Un llibre de poemes és diferent d'una novel·la i d'un conte, i també es llegeix d'una manera diferent. Abans de començar a llegir-lo, el fullejarem per saber què hi podem trobar i com el podem llegir.

2) Donem uns minuts perquè cadascú en miri la portada, en llegeixi el títol, i també en miri i llegeixi la contraportada. Després, farem una conversa a l'aula:

Contraportada:

—Qui és la Joana Raspall? N'heu sentit a parlar? Coneixíeu algun poema seu?

—Què creieu que vol dir: *l'autora s'atura en moments màgics de la vida i els fotografia amb els seus versos*? Per què aquesta comparació entre la poesia i la fotografia? En què s'assemblen?

—Què ens permetran imaginar els versos que trobarem en aquest llibre?

—Per què creieu que, en referir-se als poemes, es parla de mirada poètica, musicalitat i ritme? De quina manera s'han de mirar els poemes? Tenen música?

—Per què són tan importants les paraules o els mots en la poesia? Quin significat pot tenir l'expressió *gaudir dels mots*?

—A qui va adreçat aquest recull de poemes?

Portada:

— Què us suggereix el títol d'aquest llibre: *Font de versos*? Què creieu que ha volgut evocar la poeta amb aquest títol?

—Cerqueu, a les primeres pàgines, el nom de l'il·lustrador. Observeu el dibuix de la portada, quina relació creieu que pot tenir amb la poesia?

3) A continuació tornarem a donar un temps perquè cadascú fullegi el llibre, en llegeixi els títols, miri els dibuixos i s'adoni dels apartats en què està dividit. Després, compartirem les observacions a l'aula:

—Quins apartats hi ha al llibre?

—Pels títols dels poemes, de què tracta cada apartat?

4) Finalment, comentarem el poema «La Dàlia», que és una ofrena que fa la poeta als seus lectors. Els alumnes llegiran el poema individualment. Es donarà temps suficient per llegir-lo, pensar i reflexionar sobre el poema, i rellegir-lo. Per comentar-lo, farem una conversa en gran grup.

Per incentivar la conversa podríem adreçar-los algunes d'aquestes preguntes:

—Amb què relaciona la poesia la Joana Raspall? D'on s'imagina que surten les lletres?

—D'on li ve la inspiració dels versos?

—Quins elements de la natura surten al poema?

—Amb quins elements de la poesia es relacionen?

—D'on surt la font de versos que es recull en aquest llibre?

—Quan aneu llegint el poema, com és la lectura? Creieu que té música aquest poema? Com creieu que aconsegueix la poeta aquest efecte?

Observacions

La Joana Raspall és una poeta molt coneguda i segurament els alumnes de cicle superior ja hagin treballat algun poema seu en cursos anteriors. Seria força motivador per als alumnes recuperar-ne algun.

Aquesta activitat permet generar expectatives i predisposició per a la lectura del llibre. D'una banda, permet manipular-lo i, de l'altra, crear opinions i formular hipòtesis sobre la poesia i sobre què trobaran al llibre.

1.2. BIOGRAFIA DE LA JOANA RASPALL (activitat 1 del Quadern per a l'alumnat)

Objectius: descobrir qui és la Joana Raspall

Material: fitxa del *Quadern per a l'alumnat*; consulta a pàgines web ([AELC. Joana Raspall](#) i [La música i Joana Raspall](#)); biografia en paper.

Desenvolupament

- 1) L'ensenyant llegeix als alumnes la contraportada del llibre, i es fa una conversa per compartir:
 - Què en sabem, de la Joana Raspall?
 - Com ens imaginem que és?
- 2) Es proposa als alumnes fer una petita investigació, cercant informació a dues pàgines web: [AELC. Joana Raspall](#) i [La música i Joana Raspall](#). Com a suport i ajuda per seleccionar la informació al quadern de l'alumne es recull un quadre amb les preguntes següents:
 - a. Quins són els fets més significatius de la seva vida?
 - b. Què ha fet Joana Raspall per la llengua catalana?
 - c. Com es considera la seva poesia?
 - d. Quines són les seves obres?

Observacions

A més a més de les pàgines web proposades, també es pot donar als alumnes com a font d'informació el document següent:

BIOGRAFIA DE JOANA RASPALL

Joana Raspall va néixer a Barcelona, al barri de la Barceloneta, l'any 1913, tot i que la família era del Masnou. Quan tenia tres anys es van instal·lar a Sant Feliu de Llobregat, on sempre ha viscut l'escriptora. Als catorze anys ja va iniciar el seu activisme cultural: amb un grup de joves va reclamar des d'una revista local la creació d'una biblioteca infantil a Sant Feliu. La petició va arribar a Jordi Rubió, director de la Biblioteca de Catalunya, que la va animar a estudiar biblioteconomia.

A l'escola de bibliotecàries va tenir els millors professors dels anys trenta com, per exemple, el poeta i hel·lenista Carles Riba o l'historiador Ferran Soldevila. Va treballar fins a l'acabament de la Guerra Civil a la biblioteca de Vilafranca del Penedès. Aprofitant els camions de l'exèrcit republicà que es retirava, va salvar els llibres escrits en català de la biblioteca de Vilafranca donant-los a la biblioteca de Catalunya, on van quedar amagats de la destrucció de l'exèrcit franquista. A partir de 1941 va treballar com a administrativa i es va casar amb el doctor Cauhé, amb qui va tenir tres filles i un fill.

Per a Joana Raspall i altres poetes de la seva generació com Rosa Leveroni o Joan Vinyoli la postguerra va suposar una ruptura i un anorreament totals. La seva llengua i la seva cultura prohibides i perseguides... Només la seva tenacitat i la seva afortunada longevitat aconseguirien compensar aquells anys tan durs.

Com que durant aquells anys el català era prohibit, ella mirava de fer el que podia per la llengua: l'ensenyava clandestinament. També va començar a escriure sistemàticament fitxes de sinònims que anava guardant en capses de sabates. Aquelles fitxes acabarien donant el primer diccionari de sinònims, que va completar Jaume Riera: *Diccionari pràctic de sinònims catalans* (1972). Després van seguir dos diccionaris més: fets en col·laboració amb Joan Martí: el *Diccionari de locucions i frases fetes* (1984), i el *Diccionari d'homònims i parònims* (1988).

Durant els anys setanta va participar en el I Congrés de Cultura Catalana i va promoure la col·lecció de teatre infantil de l'editorial Edebé. D'aquells anys prové el seu teatre infantil: *L'ermita de Sant Miquel* (1964), *El pou* (1969), –que encara es reedita actualment i la va fer coneguda entre els grups teatrals de l'època–, *L'invent* (1978) i *Kònsom*, S.A. (1984).

El seu amor pels infants es va combinar amb la seva vocació per la poesia i d'això, ja durant la vellesa, en van néixer una sèrie de poemaris infantils que l'han donada a conèixer.

El seu primer llibre de poesia infantil, *Petits poemes per a nois i noies*, va aparèixer el 1981, quan tenia 68 anys complerts. Deu anys després, les seves publicacions poètiques s'intensifiquen: *Bon dia poesia* (1996), *Degotall de poemes* (1997), *Versos amics* (1998), *Com el plomissol* (1998), *Serpentines de versos* (2000), *Escaleta al vent* (2002), *Font de versos* (2003), *A compàs dels versos* (2003), *Concert de poesia* (2004) i [El meu món de poesia](#) (2011). Durant aquests anys també publica poesia per a adults.

La seva poesia infantil es caracteritza per una gran capacitat d'observació. Potser un dels seus llibres de poesia per a adults ens explica les fonts d'aquesta capacitat, que d'una banda és innata i, de l'altra, la duu a fixar-se en les formes dels poetes japonesos, tan ben orientats a la claredat, el matis i la brevetat. És el que veiem als 150 haikús d'*Arpegis. Haikús*, que va publicar el 2004. Pràcticament hi trobem tot el ventall de motius i de temes que preocupen els infants. Hi ha una sensibilitat delicada que li ve de Carner i un domini prodigiós de la llengua que li ve de la seva vocació lexicogràfica. Però aquest domini resulta rellevant precisament perquè sap dotar el seu discurs poètic d'un estil ric, ple de matisos i alhora transparent, que fa la impressió d'una comprensió lectora fàcil que a vegades dissimula aquesta riquesa d'estil i aquest esforç de comprensibilitat ben reeixit des de la factura del poema. S'ha parlat de les influències de Clementina Arderiu i de Rosa Leveroni en la seva poesia, però els poemes de Joana Raspall gaudeixen d'un estil constant i homogeni que és únicament seu.

1.3. VIULAPOESIA.COM

Objectius: conèixer un recurs que ens permet descobrir la poesia.

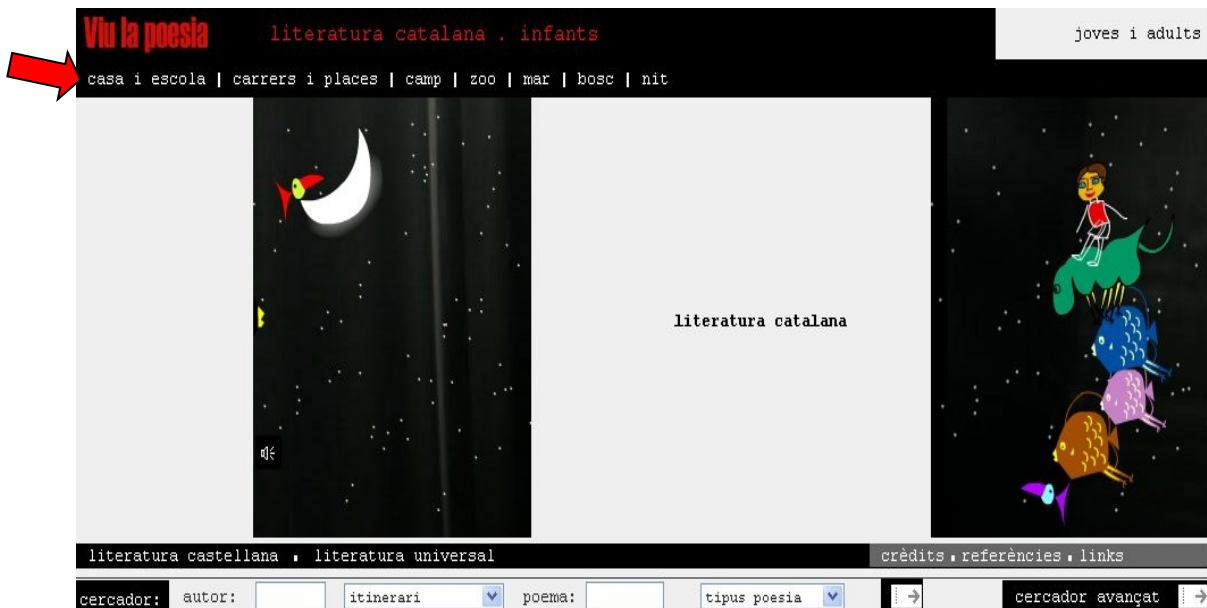
Material: web [Viu la poesia](#).

Desenvolupament

- 1) La tasca que proposem a l'alumnat consisteix a navegar per les seves pàgines i conèixer les possibilitats que ens ofereix.
- 2) Presentarem als alumnes el web i els hi mostrarem:
 - la possibilitat de trobar poemes de la literatura catalana, de la castellana i de la universal,

- la classificació de poemes de la literatura catalana i els temes en què estan classificades les poesies: casa i escola, carrer i places, camp, zoo, mar, bosc, i nit,

- el cercador inferior: autor, itinerari i tipus de poesia,
- la cerca avançada.

Viu la poesia

Cerca avançada. Tria els conceptes per a la teva cerca:

Mostra tots els autors

Cerca per conceptes

tipus de poesia

tipus de literatura

itinerari

totes les llengües

 raspall

poema

Resultats de la cerca per autor 'raspall'

literatura catalana | infants | carrers i places
Raspall, Joana, La bicicleta

literatura catalana | infants | casa i escola
Raspall, Joana, Geometria II

literatura catalana | infants | casa i escola
Raspall, Joana, Bombolles

literatura catalana | infants | casa i escola
Raspall, Joana, Carnestoltes

literatura catalana | infants | camp
Raspall, Joana, Les sargantanes

literatura catalana | infants | bosc
Raspall, Joana, La rel

- 3) Centrarem la nostra cerca en la Joana Raspall. Repartirem els poemes de la Joana Raspall que recull aquest web per grups i els demanarem que investiguin que ens permet fer aquest web de cada poema.

Poemes de la Joana Raspall que recull el web viulapoesia.com

La bicicleta	Vespre
Geometria II	Nit
Bombolles	La nit
Carnestoltes	Com si fos borda...
Les sargantanes	Les margarides...
La rel	A banda i banda...
Nit d'estiu	

Quan l'alumne accedeix a cada poema, troba un menú a l'esquerra de la pantalla que li ofereix diferents opcions:

Opcions del menú	En què consisteixen?
<i>Poema</i>	Text del poema.
<i>Vídeo</i>	L'autora llegeix en veu alta el poema.
<i>Propostes didàctiques</i>	Exercicis al voltant del poema.

<i>Interacció</i>	És un exercici relacionat amb aquest poema, que es pot suggerir com una pràctica relacionada amb altres poemes del mateix tema. (No tots els poemes tenen una interacció concreta per a ells).
<i>Bio</i>	Mostra una breu biografia de la poeta.
<i>El poeta diu</i>	Remet a un vídeo on la Joana Raspall ens explica el seu concepte de poesia.
<i>A la manera de...</i>	Són produccions de nens i nenes imitant els poemes de la Joana Raspall.
<i>Interaccions de l'itinerari</i>	Proposa exercicis relacionats amb els poemes del mateix apartat: casa i escola, carrers i places, camp, zoo, mar, bosc i nit.

Exemple del menú que es trobarà l'alumne en el poema «Geometria II»:

The screenshot shows a website interface with a black header containing the text 'Viu la poesia' in red and 'literatura catalana . infants' in white. Below the header is a navigation bar with the text 'casa i escola | carrers i places | camp | zoo | mar | bosc | nit'. A red sidebar on the left lists navigation options: 'Raspall, Joana', 'poema', 'propostes didàctiques', 'interacció', 'bio', 'el poeta diu', 'a la manera de', '|1| interaccions de l'itinerari', and '|1|3|4|'. The main content area displays the title 'Geometria II' and the poem's text: 'Si ordeneu bé deu triangles, aviat ho tindreu entès: sobre la pàgina blanca us hi sortirà un xinès.'

Observacions

Aquest exercici de cerca a la xarxa ens permet donar a conèixer un web dedicat a la poesia. Pot ajudar a reforçar la motivació de l'alumnat, la curiositat i l'interès vers la Joana Raspall i les seves poesies.

1.4. COM VEU LA POESIA LA JOANA RASPALL

Objectius

- Parlar dels continguts i els temes dels poemes.
- Comentar el concepte de poesia de la Joana Raspall.

Material: enregistraments de la Joana Raspall sobre la poesia i els seus poemes.

Enllaços on trobareu els vídeos:

[Joana Raspall comenta el seu concepte de poesia.](#)

[Lletra. Multimèdia. Joana Raspall](#)

Desenvolupament

- 1) Escoltar la Joana Raspall quan ens explica el seu concepte de poesia i comentar-ho.

—Què vol transmetre la Joana amb els seus poemes?

Resposta: acostar, fer entendre a fons, fer estimar les petites coses que ens envolten i trobar un sentit a les coses que hem mirat de lluny.

—Què ens diu la Joana que s'amaga darrere de les seves poesies?

Resposta: un sentit de vida pràctica, una emoció, una intenció, la il·lusió de veure el que tenim al nostre voltant.

- 2) A continuació escoltarem els comentaris que ens fa la Joana d'alguns dels seus poemes («La bicicleta» i «Bombolles»), i els comentarem. Podríem plantejar als alumnes:

—Quins són els temes dels seus poemes?

Resposta: té un repertori molt ampli: poemes d'objectes quotidians, poemes d'elements de la natura, poemes del decurs de la vida i el calendari, poemes d'emocions i sentiments, poemes de temes molt actuals...

—Quins consells o lliçons de vida ens dóna?

Resposta: la gent té pretensions de ser com un altre, i cadascú és com és i està molt bé que sigui així. Quantes vegades hem somiat de fer coses, la il·lusió que desapareix?

—Ara que heu sentit parlar a la Joana, com diríeu que és?

Observacions: aquesta activitat genera motivació perquè permet a l'alumne acostar-se a la manera de pensar de la Joana Raspall.

1.5. ENTREVISTA A LA JOANA RASPALL (activitat 2)

Objectius: apropar-se a l'autora, conèixer-la a través d'una entrevista.

Material: vídeo [Entrevista a Joana Raspall, dels nens d'arreu de Catalunya](#)

Desenvolupament

- 1) Compartir la tasca amb els alumnes: escoltar una entrevista que nens i nenes de diferents escoles van fer a la Joana per conèixer-la millor.
- 2) L'audició dura 23 minuts i, per seguir-la bé, durem a terme una activitat d'escolta activa. Farem quatre grups d'alumnes i a cadascun donarem un objectiu d'escolta, per centrar els aspectes en que es fixarà cada grup durant l'audició.

GRUP 1

Objectiu d'escolta

Escoltareu aquesta entrevista a la Joana Raspall i us fixareu molt bé en **els aspectes de la vida de la poeta**:

- esdeveniments importants de la seva vida
- coses de quan era petita
- anècdotes

Resposta. Aspectes que es poden deduir de l'audició

- Va començar a escriure poemes als 10 o 11 anys.
- Sempre li ha agradat més l'assignatura de llengua. («Per sentir i tractar amb la gent cal pensar en la poesia».)
- La poesia al llarg de la seva vida li ha aportat «el gust de despertar sentiments».
- Els oficis que ha realitzat han estat: bibliotecària, dependenta/secretaria (portava la comptabilitat i despatxava en una botiga) i escriptora.
- De jove va ajudar a obrir una biblioteca a Sant Feliu de Llobregat.
- Durant la Guerra Civil, i també després, es va dedicar a ensenyar català.
- Ha escrit un miler de poesies.
- Li han donat la medalla de Sant Jordi com a reconeixement de la seva obra.
- També ha escrit poemes per a persones grans, diccionaris i obres de teatre.

GRUP 2

Objectiu d'escolta

Escoltareu aquesta entrevista a la Joana Raspall i us fixareu molt bé en el que diu sobre **l'ofici de poeta**:

- Com escriu els poemes?
- Com s'inspira?
- Quant temps triga?

Resposta Aspectes que es poden deduir de l'audició

- Escriu els poemes en el seu raconet, un despatx al menjador de casa seva, on té quietud.
- Per escriure un poema té en compte:
 - que s'entengui,
 - que la idea sigui «presentable»,
 - referir-se a coses que ha vist i li han agradat, o bé li han cridat l'atenció.

- El temps que triga a fer un poema és variable. Hi ha poesies que en cinc minuts estan acabades, però normalment l'escriu, o bé n'escriu un fragment, ho deixa reposar i després hi torna. (És un temps discontinu.)
- Un llibre de poemes no s'escriu en un dia, «és una feina d'anar-la fent». «No s'escriu un llibre de poemes, s'escriu un poema cada vegada.» «Quan després poses junts els poemes, tens un llibre. No és una cosa d'ara m'hi poso i ara l'acabo.»
- La inspiració per fer el poema «Si el món fos...» li va venir d'una reflexió: el més important del tracte entre les persones és el bon tracte. «El més bonic que podeu sentir és la veu d'un altre que ens explica una cosa bonica.» «El més bonic és apagar la tele i estar per una altra persona.»
- Per ella és important en un poema que el sentiment quedi arrodonit i les idees organitzades.

GRUP 3

Objectiu d'escolta

Escoltareu aquesta entrevista a la Joana Raspall i us fixareu molt bé en **la seva vessant humana**:

- les coses que li agraden
- els seus sentiments i emocions

Resposta Aspectes que es poden deduir de l'audició

- Li fa gràcia que els nens i les nenes treballin els seus poemes des del portal [espurn@](#).
- Per ella, això dels ordinadors és una cosa moderna. Ella ja va aprendre «lo nou de la seva època» i ara diu «lo nou de la vostra època, vosaltres teniu la paraula.»
- Està una mica sorda.
- És una dona molt gran, amable i cordial, que dóna als nens i nenes molts consells sobre la vida i sobre les poesies.
- Li agrada la poesia des de petita.
- S'estima molt la llengua catalana. Es va preocupar que no es perdessin llibres en català durant la guerra i s'ha dedicat a ensenyar català.
- Li agrada tant escriure poemes, com diccionaris o teatre. «Fer poemes es treballar sentiments i emocions, fer diccionaris és treballar llengua i fer teatre és saber fer bellugar les persones.» No l'han obligat a fer res. Sempre ha pogut fer el que li ha agradat.
- Parlant del poema «Amics» diu que no li agraden els nois que es barallen, però sí els que s'ajuden molt. A la vida és molt bonic la companyia de l'altra gent, estimar-la i ajudar-la, però no barallar-se ni discutir.
- No hi ha una poesia que li agradi molt més que les altres.
- Li atrau molt la poesia japonesa, els haikús, perquè:
 - fan una condensació d'un sentiment,
 - poden recollir tant la passió per un sentiment en una fulla, una formigueta, com parlar d'una passió desfermada.
- Quan va rebre la creu de Sant Jordi, es va quedar primer molt parada, perquè no s'esperava rebre-la, i després molt contenta.

GRUP 4

Objectiu d'escolta

Escoltareu aquesta entrevista a la Joana Raspall i us fixareu molt bé en **la relació que té amb els nens i nenes**:

- Què pensa dels nens i les nenes quan sap que llegeixen i reciten els seus poemes?
- Quins consells dóna?

Resposta Aspectes que es poden deduir de l'audició

- Escolta amb molt d'interès el que li pregunten els nens i les nenes.
 - És molt amable.
 - Està molt contenta de poder parlar amb els nens i nenes.
 - Escriu poemes per a nens i nenes perquè a ella ja li agradava la poesia quan era petita i, en veure que no hi havia poesia per a ells, va pensar que no podia ser. Va veure que no hi havia res adequat per als nens i nenes, perquè els poemes que aleshores hi havia no podien ser entesos pels nens i nenes.
 - Se sent feliç quan els nens i nenes llegeixen i reciten els seus poemes. Pensa que els entenen, que tenen molta sensibilitat.
 - Un dels poemes que s'estima molt és un que va escriure quan va néixer la seva primera filla.
 - Amb els seus poemes ha volgut ajudar els nens i les nenes a ser comprensius, a adonar-se del valor de les coses que tenen al seu voltant.
 - Escriu poemes per als nens i les nenes pel gust de despertar-los sentiments.
 - Li agrada que els nens i nenes recitin poemes com si entressin dins del poema, i se'ls haguessin inventat ells mateixos.
 - Dóna consells sobre com recitar els poemes:
 - una poesia s'ha de dir com si sortís d'un mateix
 - una poesia no es pot recitar bé si no s'entén
 - Els poemes per a nens i nenes tenen paraules més senzilles, però els escriu amb el mateix afecte i sentiment que els poemes per adults.
- 3) En acabar l'audició, donarem un temps a cada grup perquè comparteixin el que han escoltat referit al seu objectiu d'escolta, i també perquè preparin el que exposaran a la resta de companys i companyes.
- 4) Al *Quadern per a l'alumnat* disposen d'una fitxa per recollir els aspectes més significatius de l'entrevista a la Joana Raspall, tant aquells que hagin consensuat en el seu grup, com els que recullin de les aportacions dels altres grups.
- 5) Per acabar, sintetitzarem en una conversa en gran grup els aspectes que ens han semblat més significatius.

Observacions

Les noves tecnologies i el fet de treballar autors contemporanis ens permet apropar els alumnes a les fonts directes, com, en aquest cas, posar-los en contacte amb la poeta. Aquest fet esdevé una font de motivació de gran valor, per desvetllar l'interès de l'alumne, tant pel personatge com per la seva obra.

2. ACTIVITATS DE COMPREENSIÓ I CREACIÓ

2.1. SENTIMENTS I EMOCIONS (activitat 3)

Objectiu: adonar-se que el llenguatge poètic ens transmet emocions i sentiments.

Material: llibre *Font de versos*; fitxa del *Quadern per a l'alumnat*.

Desenvolupament

- 1) Cada alumne llegirà els poemes i en triarà un per preparar-se la lectura en veu alta davant dels companys i companyes.
- 2) Després d'escoltar un company o companya recitar el poema, pensaran quin és el sentiment o emoció al qual es fa referència i marcaran amb una creueta la casella corresponent del quadre adjunt.
- 3) Després compartiran els resultats en gran grup. Es discutiran els acords i desacords, donant arguments.

Observacions

Aquesta activitat és força important. La importància de l'exercici no rau en la quantitat d'encerts i d'errades, sinó en la pràctica mateixa, ja que ajuda a interioritzar el que primer de tot és un poema: la transmissió d'unes idees per via emocional a través d'un ús figuratiu o imaginatiu de la llengua. Per això, el comentari i justificació de l'emoció triada és el més important, ajuda a descobrir matisos que poden haver passat desapercebuts.

	Amistat	Estimar Enamorament	Manca de llibertat	Pena Consol	Estrès	Superació Conquesta	Desig Somni	Incert esa Dubte	Solitud ben viscuda	Gelosia	Por
«El confident» (Pàgina 49)	X										
«Només» (Pàgina 52)		X									
«Desorientació» (Pàgina 54)								X			
«El carrer desert» (Pàgina 27)									X		
«El dofí» (Pàgina 84)			X								
«M'agradaria» (Pàgina 51)							X				
«La muntanya» (Pàgina 31)						X					
«Consol» (Pàgina 56)				X							
«Jocs» (Pàgina 42)					X						
«Bondat» (Pàgina 88)										X	
«L'espantall» (Pàgina 92)											X

2.2. Poema: «DISFRESES»

Objectius

- Comprendre el poema «Disfresses».
- Fer un antifaç.

Material: tisores, cartolina, fil, material de plàstica... i llibre *Font de versos*.

Desenvolupament

- 1) Els alumnes llegiran el poema «Disfresses» (p. 70). En primer lloc caldrà aclarir entre tots el significat de la paraula «falòrnia». Si cal, es buscarà al diccionari:

Falòrnia

Una falòrnia és una idea equivocada o una cosa sense gaire sentit que es diu com si fos decisiva i segura. Es fa servir sobretot en frases com *No em vinguis amb falòrnies*, *Tot això són falòrnies* o *No estic per falòrnies*.

DIDAC. Diccionari de català

- 2) Després plantejarem algunes preguntes de comprensió als alumnes:

—Quines falòrnies es traurà del damunt per Carnestoltes?

Resposta: riure un acudit que no té gràcia, aplaudir un discurs que no s'ho mereix, comprar el que no fa falta, fer cas del que diran, posar-se de puntetes per ser més alt.

—Quines coses van millor amb la seva disfressa?

Resposta: preferir els coneguts de tota la vida, els bons amics.

—De què es disfressarà? **Resposta:** de sinceritat.

—Què vol dir: *em trauré del damunt tanta falòrnia/ que ara em cobreix sense anar disfressat?*

—Què és per a vosaltres ser sincer?

—Per ser sincer cal, amb el llenguatge de la Joana, posar-se o traure's coses del damunt?

—Què en penseu, d'aquesta disfressa?

- 3) Les disfresses ens permeten aparentar allò que no som i amagar el que en realitat som.

Per acabar l'activitat, cadascú farà un antifaç com el que apareix a la il·lustració del poema, el decorarà lliurement i, per la part de dins, cadascú escriurà el que és per a ell la sinceritat.

Observacions

En aquest exercici fem un treball de plàstica que culmina fent una entrada incipient en la intel·ligència creativa.

2.3. Poema: «AQUÍ» (activitat 4)

Objectius: fixar-se com està escrit un poema i crear-ne un de semblant.

Material: llibre *Font de versos* (p. 9); fitxa del *Quadern per a l'alumnat*.

Desenvolupament

- 1) Es compartirà la tasca amb els alumnes:
 - Escriurem un nou poema prenent de model el poema «Aquí».
- 2) Els alumnes llegiran el poema incomplet i intentaran deduir les paraules que falten.
- 3) Després els farem adonar del lèxic, les estructures lingüístiques que s'utilitzen i com s'enllacen les idees al poema.

Els primers dos versos recullen una enumeració de noms que es separen amb comes i que s'acompanyen amb un determinant que es repeteix. Els podem plantejar algunes preguntes:

—De quins noms es tracta? **Resposta:** arbre, font, mar, plana.

—Quin és el determinant que els acompanya? **Resposta:** aquest /aquesta.

—Què tenen en comú aquests noms?

Resposta: fan referència a un paisatge i a alguns dels seus elements.

—Què vol dir *són un crit que ens agermana, / i el nostre cor hi respon*?

Resposta: cal fer adonar als nois i noies que aquest paisatge és proper, familiar per l'autor i no li passa desapercebut. La poeta deixa en evidència el lligam que hi ha entre els elements citats i el sentiment que li provoca d'agermanament, de proximitat, de familiaritat i d'estimació.

—*Amb tants llaços l'han lligat que, si...* Aquest nexa, quin tipus d'idea porta a continuació? Pensem entre tots frases utilitzant aquest nexa, per exemple:

- ✓ Ho va construir amb tanta cura que, si caigués, es decebria.
- ✓ Hi ha dedicat tants esforços que, si no li surt bé, tindrà un disgust.

- 4) Finalment els recomanarem que pensin en un racó estimat per ells per elaborar el seu poema.

Observacions

Escriure poemes és una tasca difícil que requereix un cert entrenament. Guiar l'observació de com està escrit un poema i donar-ne un model per fer poemes semblants són activitats que rebaixen la dificultat en la tasca d'escriure.

2.4. Poema: «EL MAL HUMOR»

Objectiu: comprendre un poema per reflexionar sobre el tema que planteja (el mal humor).

Material: llibre *Font de versos* (p. 36).

Desenvolupament

1) Llegirem el poema i formularem als alumnes preguntes de comprensió:

- Per què vol guardar els somriures la Joana Raspall?
- No els vol desar en un lloc qualsevol; ho vol fer en un cofre de plata, per què?
- Per què són tan importants o valuosos?
- Per què creieu que la Joana Raspall vol tenir a mà els somriures?

2) Després reflexionarem sobre el tema:

- Com us sentiu quan teniu mal humor?
- Quin és el vostre comportament?
- Què pot provocar mal humor?
- Què feu per fer-vos passar el mal humor?

Observacions

És un treball d'intel·ligència intrapersonal. És important compartir els recursos que han anat trobant els nois i noies per fer-se passar el mal humor, perquè poden ajudar-se els uns als altres a autogestionar les seves emocions i sentiments.

2.5. POEMES DE PERSONATGES INVENTATS (activitat 5)

Objectiu: estimular la creació de poemes entre l'alumnat.

Material: fitxa del *Quadern per a l'alumnat*; materials per fer un dibuix.

Desenvolupament

- 1) L'activitat consisteix a inventar-se els noms d'un éssers imaginaris i fer un poema.
- 2) A partir dels títols de poemes de la Joana Raspall, es demanarà als alumnes que tallin les paraules i uneixin els fragments lliurement per inventar-se noms nous.

Títols de poemes que es proposen per compondre paraules inventades:

PLUGIM	NEVADA	ARBRE	MARGARIDA
TORTUGA	DOFÍ	ESTRELLA	ESPANTALL
	AMIC	INTERNAUTA	

- 3) Per parelles, s'agafarà un nom inventat i els alumnes ompliran la fitxa de dades del personatge: nom de l'ésser, com és, què fa, on viu, què menja, què li agrada i com es comunica.

- 4) A més de les dades del personatge inventat, se'n farà un dibuix. Aquest aspecte permet completar la informació sobre el personatge i, també, precisar-la ja, que l'han d'anar consensuant amb la parella.
- 5) Finalment, entre els dos redacten el poema.
- 6) Al *Quadern per a l'alumnat* trobareu un full per fer el poema i recollir les dades del personatge que s'hagin inventat. Amb tots els poemes es pot muntar un mural a l'aula.

Observacions

Tot i que l'activitat comença fent una pràctica d'intel·ligència lingüística a l'estil de Gianni Rodari, el tret més important de l'exercici és que intenta desvetllar els recursos creatius de manera col·lectiva.

2.6. Poema: «LA PARAULA BONICA»

Objectiu: apreciar i valorar les paraules (el seu significat, el que ens transmeten, el valor de compartir-les).

Material: llibre *Font de versos* (p. 61), targetes i capsa per desar-les.

Desenvolupament

- 1) Llegirem el poema i farem preguntes per assegurar-ne la comprensió:
 - Hi ha paraules boniques i paraules lletges?
 - Per vosaltres, quina és una paraula bonica?
 - Què volen dir els versos: *i se l'emporti gravada/ al diccionari del cor?*
 - Com són d'importants les paraules boniques per a la Joana Raspall?
 - Com són les paraules de primavera?
 - La Joana compara les paraules amb les flors. Quina similitud hi trobeu?
- 2) Després, proposarem als alumnes de fer una capsa amb paraules boniques. Cadascú pensarà una paraula bonica i la recollirà en una targeta incloent-hi una breu definició, el sentiment que li provoca i un dibuix per il·lustrar-la. A més a més, cadascú apadrinarà aquesta paraula durant una setmana i prendrà el compromís d'utilitzar-la sovint durant aquest temps.

Observacions

Aquest poema i les activitats que es poden generar al seu voltant desvetllen actituds positives vers la llengua.

2.7. PENSEM TÍTOLS PER ALS POEMES (activitat 6)

Objectiu: reflexionar sobre com trobar títols per a les composicions pròpies o alienes.

Material: llibre *Font de versos*; fitxa del *Quadern per a l'alumnat*.

Desenvolupament

- 1) A partir de l'índex del llibre, els nois i noies pensaran a què fan referència els títols i si podríem classificar-los d'alguna altra manera. L'objectiu és que s'adonin que poden ser molt variats i que ens poden desvetllar el tema o la idea de què tracten.

Entre tots, en podem fer una classificació i recollir-la, per exemple:

- Sentiments: «Instant d'èxtasi», «El mal humor», «El covard», «Consol»...
- Elements de la natura: «La neu», «El camp», «Els arbres»...
-

- 2) Llegirem el poema «**La trena**» (p. 90) i plantejarem:

—Per què creieu que la Joana ha titulat a aquest poema «La trena» i no «La sirena»?

Amb aquesta pregunta podem fer adonar als alumnes que, a vegades, un títol pot referir-se a un element concret d'un personatge o d'un paisatge, perquè la voluntat de l'escriptor és destacar-lo.

- 3) Llegirem el poema «**El nom de Nadal**» (p. 72) per adonar-nos que de vegades els títols són molt evidents i surten explícitament al llarg del text.
- 4) Després llegirem el poema «**Desorientació**» (p. 54) sense dir-ne el títol i els plantejarem quin títol li posarien. En aquest poema la Joana ens detalla un ambient i una situació que reflecteixen desorientació, però no ho diu en lloc, només al títol. Farem adonar als alumnes que els títols també poden ser la clau per entendre el poema.
- 5) Finalment, recollirem totes les consideracions que hem compartit i els demanarem de fer la fitxa del *Quadern per a l'alumnat* on han de posar títols a quatre poemes de la Joana Raspall

Resposta: «Instant d'èxtasi» (p. 13), «Plugim» (p. 15), «Només...» (p. 52) i «M'acontentaria» (p. 65).

Posarem en comú els títols que cadascú ha trobat i els demanarem que argumentin per què han escollit aquest títol. També comprovarem si coincidim o no amb la Joana en la tria que hem fet.

Observacions: aquest exercici treballa la imaginació i, alhora, la coherència.

2.8. Poema: «**DIVERSITAT**» (activitat 7)

Objectius: a partir d'un poema, crear-ne un altre de semblant.

Material: llibre *Font de versos* (p. 78); fitxa del *Quadern per a l'alumnat*.

Desenvolupament

- 1) Llegir el poema i comprendre'l. En aquest poema la Joana Raspall tracta la diversitat volent anar molt més lluny de les evidències que podem veure i constatar, com les diferències físiques entre un bou i uns estornells. En els darrers set versos, recull la diversitat en la manera de pensar i veure les coses:

- *Què en treuen, infeliços,
del cel, on no hi ha herba
per a menjar?*
- *Què en treu, el bou, de l'herba,
si amb la panxa tan grossa
no pot volar?*

- 2) Comentarem amb els alumnes aquests darrers versos i els demanarem que facin uns versos nous per recollir el diàleg entre dos animals diferents. Per exemple: un dofí i un colom, un cérvol i un pit-roig o bé dos animals triats per ells.

Els podem suggerir que siguin animals de medis diferents (terrestre, aeri o marítim) per fer més evidents les diferències.

- 3) Un cop acabada la poesia, poden fer un dibuix per il·lustrar-la i recollir-les totes en un llibre.

Observacions: aquesta activitat ens permet realitzar un treball de creació literària.

2.9. Poema: «EL DOFÍ»

Objectius: reflexionar sobre el tema d'un poema per elaborar-ne un altre del mateix tema.

Material: llibre *Font de versos* (p. 84).

Desenvolupament

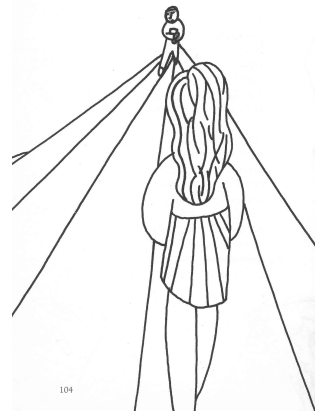
- 1) Llegirem el poema i formularem preguntes de comprensió.

La poesia planteja un tema sensible amb la mena de delicadesa que Joana Raspall sap tenir: la privació de llibertat dels animals per a diversió dels humans. Joana Raspall es posa en el lloc del dofí i ens demostra com pot arribar a ser de cruel la humanitat quan no es posa en el lloc dels altres éssers vius.

- 2) Demanarem als alumnes que escriguin una poesia sobre animals que es trobin en una situació semblant a la del dofí. Per exemple: un ocell engabiat, un elefant al circ, un lleó al parc zoològic... o qualsevol altra que se'ls acudi.
- 3) En acabar, llegirem en veu alta els poemes, demanant que els recitin concentrant-se en la manera com es deu sentir l'animal.

Observacions

És un exercici d'intel·ligència intrapersonal i de creació, ja que ajuda a interioritzar la idea que no hem de privar ningú de la llibertat, si no hi ha una causa que ho justifiqui. Treballa el respecte a totes les formes de vida i, per tant, també treballa la intel·ligència interpersonal.

2.10. Poema: «CONEIXENÇA» (activitat 8)

Objectius: comprendre un poema per imaginar com és un personatge.

Material: llibre *Font de versos* (p. 105); fitxa del *Quadern per a l'alumnat*.

Desenvolupament

1) Els alumnes llegiran el poema i el comentarem entre tots.

—Què els passa, als personatges?

—Per què *tots dos es miren, i sembla que se'ls eixampli el carrer*?

—Quines coses apareixen al poema que ens fan pensar que estan enamorats?

Resposta: *els ulls han parlat*

I els han captivat amb llaços/ de fonda curiositat...

Què puc fer per acostar-m'hi?

desitjos

s'han mirat joiosos

—Què ha volgut dir la Joana amb *els ulls han parlat/ i els han captivat amb llaços/ de fonda curiositat...?*

—La Joana ens diu algunes coses que aquesta parella voldria saber l'un de l'altre. Si us trobéssiu en una situació així, quines coses voldríeu saber vosaltres?

—Perquè diu el poema *Ah!, si tinguessin un dia/ el valor de preguntar!...?* Per què no s'ho pregunten?

—Què passa quan una persona està enamorada? Què sent? Què pensa?

2) A continuació, pensarem com podrien ser el noi i la noia del poema. Farem aportacions i les compartirem en gran grup.

3) Finalment, els proposarem un exercici escrit. Els nois hauran de fer una descripció de com s'imaginien la noia del poema i les noies faran el mateix amb el noi.

Per fer-ho recordarem les pautes que s'hagin treballat amb els alumnes per fer una descripció i donarem algunes indicacions per organitzar la informació en un text descriptiu:

- Com és físicament?
- Quin caràcter té?
- Quins són els seus gustos i preferències?
- Què li ha passat darrerament?
- Com se sent ara?

Observacions: és un exercici de creació que es basa en la intel·ligència interpersonal.

2.11. Poema: «L'INTERNAUTA REPOSA» (activitat 9)

Objectius: llegir i comprendre el poema.

Material: llibre *Font de versos* (p. 114); fitxa del *Quadern per a l'alumnat*.

Desenvolupament

1) Llegirem el poema i en parlarem per assegurar-ne la comprensió:

- Què feia abans el personatge que surt al poema?
- A partir del que diu el poema, com us imagineu que ha estat aquesta feina?
- Què fa ara?
- On és? Com és el paisatge que surt al poema?
- Com creieu que se sentia abans el personatge? I com creieu que se sent ara?

2) Per descobrir els sentiments de l'internauta, podem donar eines per argumentar per què se sent així i reforçar el sentiment que l'aclapara. Els alumnes cercaran al poema les paraules i expressions que ens fan pensar en sensacions negatives i en bones sensacions.

Resposta

Sensació negativa	Sensacions bones
No sap ni com ha omplert un disquet.	<i>la dolça claror del ponent</i>
<i>gaire bé ni sap com</i>	<i>Ha trepitjat un tou de fulles seques amb una veu callada</i>
<i>mai oïda/ entre les ratlles de l'ordinador</i>	<i>un mandariner/ que penja els fruits</i>
<i>com si l'esgarrinxessin pell endins</i>	la font de la placeta
	<i>s'asseu un moment al banc de pedra i clou els ulls</i>
	un virus (d'ordinador) no ho pot esborrar

3) Per aprofundir en la comprensió del poema, podem ajudar els alumnes a descobrir la intenció de la poeta:

- A quin moment fan referència cadascuna d'aquestes sensacions que heu recollit, al que feia abans l'internauta o al que fa ara?
- Per què creieu que hi ha més sensacions bones que negatives? Quin és el moment que vol destacar la Joana?
- L'internauta necessitava aquest canvi? Per què?
- Vosaltres us heu trobat en una situació semblant?
- Quins beneficis ens pot portar passejar i fixar-nos en les petites coses que ens envolten?

4) Per acabar, podem comprovar la comprensió del poema plantejant:

- Torneu a llegir el títol: «L'internauta reposa». Sabríeu explicar què és un internauta? Per què reposa?

Observacions: és un exercici de desintoxicació informàtica i de maduració intrapersonal.

2.12. ALTRES PROPOSTES A PARTIR DELS POEMES

A continuació us proposem activitats que es podrien realitzar amb diferents poemes.

- «**Pensaments de bé...**» (p. 58)

La Joana ha volgut recollir en aquest poema els beneficis que ens comporten els pensaments de bé. Tal i com diu ella són *un bàlsam de paraules dolces* per fer feliç algú.

Podem fer reflexionar als alumnes al respecte, fent-los pensar en les seves pròpies vivències si alguna vegada s'han sentit malament i un pensament bo els ha animat.

Després els podem fer escriure pensaments bons per animar i fer feliços els altres, els podem plegar en paperets i posar-los en una bossa perquè cadascú en triï un a l'atzar i se n'emporti un com a regal.

Aquesta activitat, a més de treballar la intel·ligència intrapersonal, també permet treballar la convivència entre el grup d'alumnes. Els bons pensaments que hagin elaborat poden ser recordats sempre que sigui necessari i demanar-los que siguin coherents amb el seu comportament.

- «**Paper reciclat**» (p. 100)

En aquest poema la Joana dóna vida i posa sentiments a un objecte. Els primers versos són força engrescadors i donen peu a obrir la porta a la imaginació. Podem proposar als alumnes que facin un nou poema donant vida a un objecte i utilitzant els primers versos:

*Ai, quants amics he deixat!
Ai quina gran aventura
he viscut, fins arribar*

....

- «**Sol d'abril**» (p. 25)

Aquest poema s'entreté descrivint la claror del sol d'abril. Per fer-ho, la Joana fa volar la imaginació per formular hipòtesis de com s'ha pogut fer més clar: *es deu haver banyat/ entre coralls i nacres [...] Potser l'ha polít l'aire/ més fi de la muntanya/ [...] Potser... Cap a la meitat del poema, es pregunta per què és tan lluent, i al final sembla trobar la resposta: perquè vol contemplar el tresor de roses del seu jardí.*

Amb els alumnes podem comentar el poema i fer-los adonar de com s'han lligat les idees i l'estructura que té:

—Com és aquest sol?

—Com és que s'ha tornat així?

—Per què és tan lluent?

Després els podem proposar que escriguin uns quants versos sobre la lluna inspirant-se en aquest poema.

- «**La muntanya**» (p. 31)

La lectura d'aquest poema ens pot portar a reflexionar sobre l'esforç, els reptes i la superació d'una fita important. Els alumnes poden explicar experiències en les

quals pensin que s'han superat a ells mateixos i s'han sentit satisfets com la Joana Raspall quan conquereix el cim.

És un exercici de maduració de la intel·ligència intrapersonal.

- **«Jocs»** (p. 42)

Les poesies de la Joana Raspall acostumen a tractar temes d'actualitat per als nens i nenes. En aquest cas es tracta dels jocs d'ordinador, i dels neguits i empipaments que agafen els jugadors. El poema ens pot servir per reflexionar-hi.

El protagonista opta per jugar amb el gos. Podem demanar-los que ho justifiquin i que expliquin les diferències entre jugar amb l'ordinador i jugar amb un gos.

És un exercici de desintoxicació informàtica i, per tant, d'intel·ligència intrapersonal.

- **«Qui sap»** (p. 46)

La lectura pot suggerir diferents activitats:

- ✓ descriure com ens imaginem la persona a qui va destinat el vaixell de paper,
- ✓ escriure un missatge en un paper per a un company de classe, plegar-lo fent una figura i entregar-lo al seu destinatari.

És un exercici de maduració de la intel·ligència interpersonal.

- **«El confident»** (p. 49)

Aquest poema tracta un dels temes a què sovint recorre la Joana Raspall: l'amistat. És un bon poema per parlar de les vergonyes, les inseguretats a l'hora de fer nous amics. També podem demanar als alumnes que expliquin com han fet amics i amigues a l'escola.

- **«M'agradaria»** (p. 51)

El poema compara una moto amb un cavall. Després de la lectura del poema, podem demanar als alumnes que ens diguin quins indicis hi ha que ens facin pensar que a la Joana li agraden més els cavalls que no pas les motos.

És un exercici de maduració de la intel·ligència interpersonal.

- **«El nom de Nadal»** (p. 72)

La lectura d'aquest poema ens permet pensar en l'esperit del Nadal i els bons desitjos i propòsits que ens fem en aquestes dates. Podem demanar als alumnes que escriguin dos o tres desigs que els semblin propis del Nadal. Després, els podem plantejar si creuen que són vàlids també per a la resta de l'any.

És un exercici de millorament de la intel·ligència intrapersonal.

- **«No m'ha mirat»** (p. 62)

Aquest poema tracta el tema de l'enamorament. Podem comentar els sentiments que deuen tenir el nen i la nena del poema i proposar d'escriure dos o tres versos de l'endemà, quan es creuin o no les mirades.

És un exercici de creació.

- «Amics» (p. 106)

Aquest poema permet reflexionar sobre el tema de l'amistat. Per assegurar-ne la comprensió, podem demanar als alumnes que recullin cinc coses que apareguin al poema i que indiquen amistat:

- Amb poques paraules sempre s'entendran.
- Es deixen la bicicleta.
- Comparteixen la coca.
- Es passen la pilota quan juguen.
- Es regalen les boles de banús pintat.

També podem fer-los pensar en cinc coses més que indiquen amistat segons la seva experiència i, després, posar-ho en comú.

Aquests exercicis propicien la intel·ligència interpersonal, especialment en aspectes referits a l'acollida de nous. I també, en termes generals, ajuda a entendre i a donar claus per fer i conservar amics. El poema ja aconsegueix això per ell mateix.

3. ACTIVITATS DE MÈTRICA I VERSIFICACIÓ

3.1. Poemes: «ELS ARBRES» (activitat 10) i «EL CARRER DESERT» (activitat 11)

Objectiu: adonar-se i identificar el tipus de rima d'un poema.

Material: llibre *Font de versos* (p. 29 i 27); fitxa del *Quadern per a l'alumnat*.

Desenvolupament

- 1) Llegim els poemes per fixar-nos en el ritme, la musicalitat i l'acabament dels versos.
- 2) Compartim el concepte de rima amb l'alumnat i identificarem el tipus de rima del poema.

La **rima** és la coincidència parcial o total d'uns sons als versos per produir un efecte de musicalitat. Pot donar-se en qualsevol posició del vers, si bé el més freqüent és que es produeixi al final i entre versos que no estiguin gaire allunyats, per mantenir la memòria de la cadència a la ment del receptor.

La rima pot ser **consonant**, si els sons repetits són exactes, o **assonant**, si només hi ha coincidència de les vocals. Hi ha diversos tipus de rimes segons les síl·labes afectades, en català es comença a comptar des de la síl·laba tònica de l'última paraula del vers.

Viquipèdia

- 3) Finalment, demanarem als alumnes que escriguin versos amb rima assonant i amb rima consonant.

3.2. Poema: «PLUGIM»

Objectiu: descobrir a què fan referència les metàfores d'un poema.

Material: llibre *Font de versos* (p. 15).

Desenvolupament

1) Compartirem amb els alumnes què és una metàfora.

Metàfora

Figura en la qual se substitueix l'objecte real per un d'imaginat per l'autor, amb el qual existeix una determinada analogia.

Un trauc sinuós,
obert al mig d'aquest tapís
obscur,

El "trauc sinuós" es refereix a la lluna en quart creixent i el "tapís obscur" representa la nit.

[Figures retòriques](#)

Metàfora

La **metàfora** (del grec *metaphorá*, 'transloció, metàfora') és un dels recursos literaris més importants. Es basa en la identificació de dos termes: un de real i un que apareix al text. Aquesta identificació es basa en característiques comunes que fan que el lector pugui reconstruir un terme en llegir l'altre. És semblant a la comparació, però en la comparació apareixen tots dos termes i es diu el que tenen en comú, mentre que a la metàfora hi ha una substitució total entre paraules o expressions.

Viquipèdia

2) Llegirem el poema i comentarem el significat de les dues metàfores: *vel de carícies i diamants que fulguren*.

Resposta: aquests dos versos parlen de coses relacionades amb la pluja. El primer: **vel de carícies**, ens està indicant la sensació de suavitat que nota l'autora mirant la pluja. El segon, **diamants que fulguren**, com brillen les gotes de pluja que pengen de les fulles dels arbres.

Un vel es refereix, doncs, a la pluja i les carícies, a la sensació que percebem quan les gotes ens toquen la pell. Com que fa servir la paraula vel, ens adonem que la sensació és suau o agradable i que ens està parlant d'una pluja fina en comptes de tempestuosa, com ja ens ha indicat quan l'ha qualificada de dolça.

Diamants ens parla, en canvi, de com veiem les gotes per l'efecte de la llum i ens les fa percebre amb la il·luminació d'una pedra preciosa.

Observacions

Es interessant que els alumnes puguin generar ells metàfores per adonar-se que no és un recurs únicament dels escriptors de poemes.

3.3. Poema: «FLORS D'ESCARDOT» (activitat 12)

Objectiu: identificar les comparacions d'un poema i elaborar-ne de noves.

Material: llibre *Font de versos* (p. 19); fitxa del *Quadern per a l'alumnat*.

Desenvolupament

- 1) Per conèixer com són les flors d'escardot, s'observaran les imatges i es realitzarà un exercici de descripció.
- 2) Llegirem els tres primers versos per identificar la comparació i esbrinar-ne el significat.
- 3) Acabarem la lectura del poema, cercant altres comparacions.
- 4) Comentarem les parts que té una comparació i la relació entre els seus dos termes.
- 5) Finalment, els alumnes crearan noves comparacions.

Observacions

Es interessant que els alumnes puguin generar ells comparacions per adonar-se que no és un recurs únicament dels escriptors de poemes.